

№9(09) 2024

Шнабат

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫ
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

**ПОЗИТИВТІ
АТА-АНА БОЛУ:
НЕНІ БІЛУ КЕРЕК,
НЕ ІСТЕУ КЕРЕК?**

**ПОЗИТИВНОЕ
РОДИТЕЛЬСТВО:
ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ,
И ЧТО ДЕЛАТЬ?**

**БИЛЕР ДАНАЛЫҒЫ -
БАБАЛАР МҰРАСЫ**

**МЕКТЕП -
БОЛАШАҚ ОРНЫ**

БАЛАЛАР МЕН ОЛАРДЫҢ МҰДДЕЛЕРІ ҮШІН / ВО ИМЯ И В ИНТЕРЕСАХ ДЕТЕЙ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒARTY МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ КОМИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КОМИТЕТ ПО ОХРАНЕ ПРАВ ДЕТЕЙ

**ҚЫМБАТТЫ ДОС!
СЕНІМ ТЕЛЕФОНЫ АРҚЫЛЫ
КӨМЕКТЕСУ ҚҰПИЯ ЖӘНЕ ТЕГІН!**

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАНДАР!

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі Балалардың құқықтарын қорғау комитетінің қолдауымен Telegram мессенджерінде 2019 жылдан бастап кәмелетке толмағандарға қатысты құқықтардың бұзылуын, зорлық-зомбылықты немесе қатыгез қарым-қатынасты анықтау мақсатында құрылған «Bala Qorgau» чаты жұмыс істейді.

Өтініштерге жедел жауап беру мақсатында **24/7 режимінде BalaQorgaubot2.0** телеграмм-боты **іске қосылды.**

**ДОРОГОЙ ДРУГ!
ПОМОЩЬ ПО ТЕЛЕФОНУ ДОВЕРИЯ
АНОНИМНА И БЕСПЛАТНА!**

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

При поддержке Комитета по охране прав детей Министерства просвещения Республики Казахстан в мессенджере Telegram с 2019 г. функционирует чат «BalaQorgau», который создан с целью выявления нарушения прав, насилия или жестокого обращения в отношении несовершеннолетних.

Для оперативного реагирования на обращения **в режиме 24/7 работает** телеграмм-бот **BalaQorgauBot2.0.**

БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ МЕН АМАНДЫҒЫ
БІЗДІҢ ҚОЛЫМЫЗДА!

**ЖАЙ ҒАНА ТЕЛЕФОНҒА ҚОҢЫРАУ ШАЛЫҢЫЗ,
СІЗГЕ КӨМЕКТЕСЕДІ!**

БЕЗОПАСНОСТЬ И БЛАГОПОЛУЧИЕ
ДЕТЕЙ В НАШИХ РУКАХ!

**ПРОСТО ПОЗВОНИ
ПО ТЕЛЕФОНУ, И ТЕБЕ ПОМОГУТ!**

АСТАНА Қ. КОДЫ / КОД Г. АСТАНЫ +7(7172)

74 25 28

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАНДАР!

2024 жылғы 2 қыркүйекте Парламент палаталарының бірлескен отырысында Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев халыққа Жолдауын жариялады.

Жолдау елдің алдағы кезеңдегі саяси және әлеуметтік-экономикалық даму перспективаларына арналған.

Мемлекет басшысы кәсіптік-техникалық білім берудің өсіп келе жатқан рөлін көрсете отырып, білім беру саласындағы үрдістерге назар аударды.

ӘДІЛЕТТІ ҚАЗАҚСТАН: ҚҰҚЫҚ ТӘРТІБІ, ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨРЛЕУ, ҚОҒАМДЫҚ ОПТИМИЗМ

... Біз түрлі саладағы мамандарға, қатардағы жұмысшыларға құрмет көрсетуіміз қажет. Бәсекеге қабілетті экономикасы бар озық ел боламыз десек, ең алдымен, адал еңбекті бағалаған абзал. Сондықтан инженерлерге, геологтарға, кен орнын игеруші мамандарға, ауыл шаруашылығы, көлік және су саласының қызметкерлеріне, ғалымдар мен өнертапқыштарға берілетін құрметті атақтар мемлекеттік марапаттар санатына қосылады. Еңбегінің мемлекеттік деңгейде бағалануы барша кәсіп иесіне ерекше шабыт береді, еңбек адамның абырой-беделін көтереді.

«Жайлы мектеп» ұлттық жобасы менің тапсырмам бойынша жүзеге асырылуда. 2025 жылдың соңына дейін 217 заманауи мектеп пайдалануға беріледі деп жоспарлануда.

Еліміздің кадрлық әлеуетін арттыру ісінде орта білім беру жүйесі өте маңызды рөл атқарады. Менің тапсырмаммен «Жайлы мектеп» ұлттық жобасы жүзеге асырылып жатыр. 2025 жылдың соңына дейін заманауи үлгідегі 217 мектеп пайдалануға беріледі деп жоспарланған. Осы өте маңызды жұмысты «Самұрық-Қазына» қоры қадағалап отыр. Үкімет пен әкімдер бұл шаруаға белсене атсалысуға тиіс. Депутаттар да ортақ істен шет қалмайды деп ойлаймын.

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ!

2 сентября 2024 г. на совместном заседании палат Парламента **президент Республики Казахстан Касым-Жомарт Токаев** выступил с **Посланием народу**.

Послание посвящено перспективам политического и социально-экономического развития страны на предстоящий период.

Глава государства акцентировал внимание на тенденциях в сфере образования, указывая на возрастающую роль профессионально-технического образования.

Национальный проект «Комфортная школа» реализуется по моему заданию. Планируется, что до конца 2025 года введут в эксплуатацию 217 современных школ.

СПРАВЕДЛИВЫЙ КАЗАХСТАН: ЗАКОН И ПОРЯДОК, ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ, ОБЩЕСТВЕННЫЙ ОПТИМИЗМ

... Если мы хотим быть развитой страной с конкурентоспособной экономикой, прежде всего, надо ценить честный труд. Поэтому к категории государственных наград добавлены почетные звания инженерам, геологам, полевым специалистам, сельскому хозяйству, транспортной и водной отраслям, ученым и изобретателям. Оценка труда на государственном уровне дает особое вдохновение всем собственникам бизнеса. Труд поднимает достоинство человека...

Үкімет жайлы мектептерді арнайы басқару жүйесін енгізуді ойластыруы керек. Сонымен бірге, еліміздегі 1300 мектепке күрделі жөндеу жүргізу қажет. Үкімет әкімдермен бірге оны қаржыландыру көздерін анықтап, соның ішінде демеушілерден де қаражат тартып, 3 жыл ішінде бұл мектептерді толық жаңартуы керек.

Мемлекет кепілді төлемдер үшін қыруар қаражат бөледі. Оның ішінде жекеменшік мектептерге берілетін қаржы да бар. Мысалы, 250 мыңнан астам бала оқитын жекеменшік мектептерге биылдың өзінде бюджеттен 134 миллиард теңге бөлінді. Ата-аналар мемлекеттің жеке меншік мектептерге нақты көмек беріп жатқанын білуге тиіс. Осыған орай әр балаға норма-

Мұғалімдер – ұлттың ұзақ мерзімді прогресінің негізін қалайтын елдің интеллектуалды авангарды. Бізде ең жақсы бағдарламалар, заманауи мектептер және озық басқару жүйесі болуы мүмкін, бірақ жақсы мұғалімдерсіз ештеңеге қол жеткізе алмаймыз. Сондықтан педагогикалық жоғары оқу орындарына мақсатқа бағытталған, қабілетті жастарды қабылдауға ерекше назар аудару қажет. Бұл мәселеде оң үрдіс байқалды, енді оны бекіту керек...

тив бойынша бөлінген қаражат көрсетіліп тұруы қажет. Сонда азаматтарымыз әлеуметтік бағдарламаларға бөлініп жатқан қаржы туралы шынайы ақпараттан хабардар болады.

Бұдан бөлек, мектептердің жұмысын жақсарту шараларын қолға алған жөн. Мұғалімдердің біліктілігін арттыруға және әлеуметтік мәртебесін көтеруге көңіл бөлінген абзал.

Ұстаздар – ұлттың зияткерлік қуаты. Олар білімді ұрпақ тәрбиелеу арқылы еліміздің өркендеуіне жол ашады. Үздік оқу бағдарламасы, заманауи мектептер, озық басқару жүйесі болса да, ұстаз білікті болмаса, оның бәрі бекер екені анық. Сондықтан педагогикалық жоғары оқу орындарына талапты, қабілетті жастарды қабылдауға баса мән беру керек. Жалпы бұл бағыттағы жұмыстың беталысы жақсы, оны жалғастыру қажет.

Баланы мектепке дайындау мәселесіне айрықша назар аударған жөн. Мектепке дейінгі тәрбие беру және оқыту ісіне мемлекетпен қатар ата-аналар да жауапты. Сондықтан мектепке дейінгі білім беру саласында әр балаға бөлінетін қаражат отбасының нақты табысына байланысты болуы керек. Осылайша, біз білім беру жүйесін одан әрі жетілдіру арқылы шын мәнінде мұқтаж азаматтарға көмек көрсетеміз

Система среднего образования играет очень важную роль в повышении кадрового потенциала страны.

За этой очень важной работой следит Фонд «Самрук-Казына». Правительство и акимы должны активно участвовать в этой работе. Думаю, депутаты не останутся без общей работы.

Правительству следует рассмотреть вопрос о введении специальной системы управления школами. При этом 1300 школ страны нуждаются в серьезном ремонте. Правительству следует вместе с акиматами определить источники его финансирования, привлечь средства у спонсоров и полностью отремонтировать эти школы в течение трех лет...

Государство выделяет средства на гарантированные выплаты, включая средства для частных школ. Например, 134 млрд тенге из бюджета в этом году выделено частным школам, которые посещают более 250 тысяч детей. Родители должны знать, что государство оказывает реальную помощь частным школам. Согласно этому, каждому ребенку должны быть обеспечены средства, выделенные согласно нормативным актам. Тогда наши граждане будут в курсе правдивой информации о финансах, которые выделяются на социальные программы...

Вместе с тем нужно принять меры по укреплению функционала школ, дальнейшему повышению квалификации и социального статуса наших педагогов.

Учителя – это интеллектуальный авангард страны, закладывающий фундамент долгосрочного прогресса нации. Мы можем иметь лучшие программы, современные школы и передовую систему управления, но ничего не добиться без хороших учителей. Поэтому необходимо уделить особое внимание набору в педагогические вузы целеустремленной, способной молодежи. Положительная тенденция в этом вопросе уже наметилась, теперь нужно ее закрепить...

Большое значение имеет подготовка детей к школе. За **дошкольное воспитание и обучение ребенка** солидарную ответственность наравне с государством несут и родители. Поэтому подушевое

және мемлекеттік қолдаудың ашық болуын қамтамасыз етеміз. Түптеп келгенде, азаматтарымыздың әлеуетін арттырамыз...

Кәсіптік білім беру саласына реформа жасау – айрықша өзекті мәселе. Бұл – экономиканың өсімін қамтамасыз ету және инвестициялық тартымдылығын арттыру үшін аса қажет қадам.

Мен 2025 жылды Жұмысшы мамандықтары жылы деп жариялаймын. Осы уақыт ішінде техникалық және кәсіби білім беру жүйесін реформалау қажет. Сондай-ақ біз жұмысшы мамандықтарын дәріптеу арқылы қоғамда еңбекқор және нағыз маман болу идеясын насихаттаймыз.

2025 жылды Жұмысшы мамандықтар жылы деп жариялаймын. Осы уақыт ішінде техникалық және кәсіптік білім беру жүйесін реформалауды жүзеге асыру қажет. Жұмысшы мамандықтар жылы біздің қоғамда еңбекқорлық пен кәсіпқойлық идеяларын ілгерілетуге ықпал ететін болады.

Адал әрі табанды еңбегімен табысқа жеткен адамдар қашанда құрметті, сыйлы болуы керек. Бұл біз ұсынып отырған «Адал азамат – Адал еңбек – Адал табыс» қағидатына толық сай келеді. Бір сөзбен айтқанда, біздің қоғамда еңбекқорлық, кәсібилік сияқты қасиеттер өте жоғары бағалануға тиіс. Өз кәсібін жетік меңгерген мамандар ұлт сапасын арттырады. Сондықтан біз еңбек адамының мәртебесін көтеріп жатырмыз. Бұл бағыттағы жұмыс тоқтамайды, жалғаса береді.

Жұмыстың жаманы жоқ, кез келген еңбек – қадірлі. Ең бастысы, әркім жауапкершілікті терең сезініп, өз міндетін сапалы атқаруға тиіс. Сонда ғана еліміз дамудың сара жолына түседі.

Халқымызда «Жұмыстың көзін тапқан байлықтың өзін табады» деген сөз бар. Кәсібіне адал әрі жауапкершілікпен қараған адам қашанда лайықты бағасын алады. Бұл түсінікті қоғам санасына сіңіру қажет. Азаматтарға құрметті атақ берудегі түпкі мақсатымыз да – осы. Бұған дейін мұғалімдерге, дәрігерлерге және мәдениет қайраткерлеріне осындай атақтар беріле бастады. Бұл – өте жақсы бастама, оның аясын кеңейту керек...

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ
КЕМЕЛҰЛЫ ТОҚАЕВ**

финансирование на дошкольное образование нужно привязать к реальным доходам каждой семьи.

Объявляю 2025 год Годом рабочих профессий. За это время предстоит осуществить реформу системы технического и профессионального образования. Год рабочих профессий будет также содействовать продвижению в нашем обществе идеи трудолюбия и профессионализма.

Таким образом, дальнейшее совершенствование системы образования позволит помочь действительно нуждающимся гражданам, повысит прозрачность государственной поддержки и в целом будет способствовать укреплению человеческого потенциала страны...

Необходимо, чтобы люди, добившиеся успеха честным, усердным трудом, всегда пользовались уважением и почетом. Это полностью согласуется с нашим принципом «Ответственный гражданин – Честный труд – Заслуженный успех». Ценности трудолюбия и профессионализма в нашем обществе должны быть всегда на первом месте. Именно благодаря специалистам своего дела формируется новое качество нашей нации. Поэтому мы продолжим принимать последовательные меры для повышения статуса человека труда.

Не бывает плохой работы, любой труд – в почете. Главное, чтобы каждый гражданин выполнял свои обязанности добросовестно, с глубоким чувством ответственности. Только так наша страна достигнет высот на пути прогресса.

Не зря в народе говорят, что труд является залогом богатства: «Жұмыстың көзін тапқан байлықтың өзін табады» – «Кто находит источник труда, тот находит само богатство».

В нашем обществе должно сложиться понимание того, что честный и ответственный труд будет непременно оценен по достоинству. Этой цели, в том числе, служит присвоение гражданам почетных званий. Такие награды ранее были введены для учителей, врачей и деятелей культуры. Это очень хорошее начинание, следует шире применять данный подход...

**ПРЕЗИДЕНТ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КАСЫМ-ЖОМАРТ
КЕМЕЛЕВИЧ ТОҚАЕВ**

МАЗМҰНЫ содержание

ОҚЫРМАНДАРҒА / К ЧИТАТЕЛЯМ

3

КҮННІҢ ТАҚЫРЫБЫ / ТЕМА ДНЯ

ӘЛЕМДІ АШАТЫН КІЛТ
КЛЮЧ К ОТКРЫТИЮ МИРА

8

МЕКТЕП –
БОЛАШАҚ ОРНЫ

ШКОЛА – МЕСТО,
ВНУТРИ КОТОРОГО
ЗАВТРА

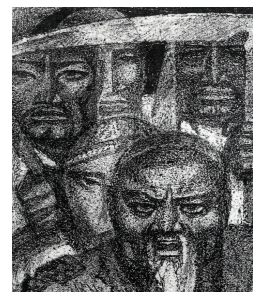
ПЕДАГОГТЕРГЕ / ПЕДАГОГАМ

ӨТКЕНДІ ЕСТЕ САҚТАЙМЫЗ, БОЛАШАҚ ТУРАЛЫ ОЙЛАЙМЫЗ
ПОМНИМ О ПРОШЛОМ, ДУМАЕМ О БУДУЩЕМ

15

А. Ж. Дауесова
БИЛЕР ДАНАЛЫҒЫ -
БАБАЛАР МҰРАСЫ

А. Ж. Дауесова
МУДРОСТЬ БИЕВ –
НАСЛЕДИЕ ПРЕДКОВ

ЖАҚСЫ КӨРЕТІНДЕРДЕН ҮЙРЕНЕДІ
УЧАТСЯ У ТЕХ, КОГО ЛЮБЯТ

19

И. В. Калачева
БАҚЫТТЫ
ЖӘНЕ БАҒА
ЖЕТПЕС СЫЙЛЫҚ

И. В. Калачева
СЧАСТЛИВЫЙ
И БЕСЦЕННЫЙ
ДАР

АТА-АНАНЫҢ ҚАДІРІН БАЛАЛЫ БОЛҒАНДА БІЛЕСІҢ
РЕБЕНОК РОЖДАЕТ РОДИТЕЛЕЙ

24

С. Синицкая
МАХАББАТ СЫНАҒЫ.
БАЛАЛЫҚ
ШАҚ – ТІЗЕДЕГІ
ӘЛДЕ ЖАНДАҒЫ
ТЫРТЫҚТАР МА?

С. Синицкая
ИСПЫТАНИЕ
ЛЮБОВЬЮ.
ДЕТСТВО – ШРАМЫ
НА КОЛЕНКАХ
ИЛИ В ДУШЕ?

АДАМИ ҚАТЫНАСТАР ӘЛЕМІ
МИР ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ

30

А. Б. Сапарбаева
ЖАСӨСПІРІМДЕР
ОРТАСЫНДА БУЛЛИНГТІҢ
АЛДЫН АЛУДЫҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ

А. Б. Сапарбаева
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ
ПРОФИЛАКТИКИ БУЛЛИНГА
В ПОДРОСТКОВОЙ СРЕДЕ

БІЛУ ҮШІН ОЙЛАУДЫ ҮЙРЕТЕМІЗ
УЧИМ ДУМАТЬ, ЧТОБЫ ЗНАТЬ

37

В. А. Бекетаева
КЕЙС ӘДІСІ АРҚЫЛЫ
ӘР ТҮРЛІ ЖАНРДАҒЫ
МӘТІНДЕРДІ
ТАЛДАУ ДАҒДЫЛАРЫН
ДАМУ

В. А. Бекетаева
РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ
АНАЛИЗА ТЕКСТОВ
РАЗЛИЧНЫХ ЖАНРОВ
ЧЕРЕЗ КЕЙС-МЕТОД

АТА-АНАЛАРҒА / РОДИТЕЛЯМ

ЖҰМЫС ІСТЕЙТІН АДАМ ӘРҚАШАН ЖАС
ТОТ, КТО РАБОТАЕТ, ВСЕГДА МОЛОД

42

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ
ЕҢБЕК ҰТҚЫРЛЫҒЫ
ОРТАЛЫҒЫ

ЦЕНТР ТРУДОВОЙ
МОБИЛЬНОСТИ
Г. АЛМАТЫ

АТА-АНА БОЛУ: АБЫРОЙ, ПАРЫЗ ЖӘНЕ ЖАУАПКЕРШІЛІК
БЫТЬ РОДИТЕЛЕМ: ЧЕСТЬ, ДОЛГ И ОТВЕТСТВЕННОСТЬ

47

ПОЗИТИВТІ АТА-АНА БОЛУ:
НЕНІ БІЛУ КЕРЕК,
НЕ ІСТЕУ КЕРЕК?

ПОЗИТИВНОЕ РОДИТЕЛЬСТВО:
ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ,
И ЧТО ДЕЛАТЬ?

ҰСЫНЫМДАР КІТАПХАНАСЫ
БИБЛИОТЕКА РЕКОМЕНДАЦИЙ

53

ОҚУҒА КЕҢЕС
БЕРЕМІЗ

СОВЕТУЕМ
ПРОЧИТАТЬ

БАЛАЛАРҒА / ДЕТЯМ

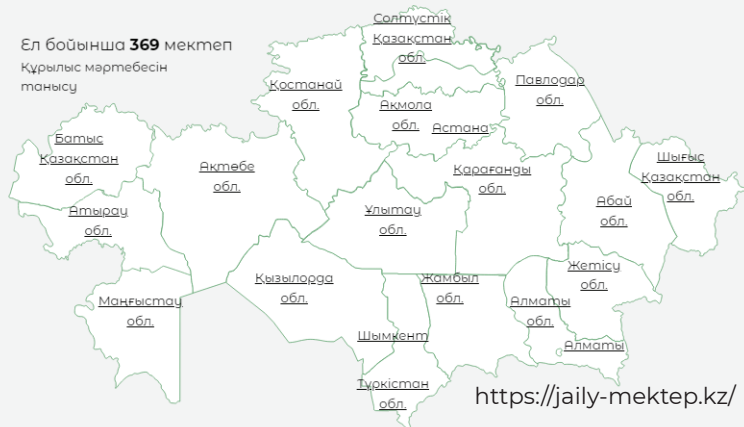
ИНТЕРНЕТ: ҚАЛАУЫ МЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫ БОЙЫНША ТАҢДАУ
ИНТЕРНЕТ: ВЫБОР ПО ЖЕЛАНИЮ И ИНТЕРЕСАМ

58

МЕКТЕП – БОЛАШАҚ ОРНЫ

Жобаны іске асыру кезеңдері

Ел бойынша 369 мектеп
Құрылыс мәртебесін
танғысу

Білім – бұл өмірге дайын-
дық емес, бұл өмірдің өзі.

Джон Дьюи,
американдық
педагог, философ

ШКОЛА – МЕСТО, ВНУТРИ КОТОРОГО ЗАВТРА

Образование –
это не подготовка к жизни,
это сама жизнь.

Джон Дьюи,
американский
педагог, философ

Казақстан мектеп ортасын жаңғырту жолына нық қадам басты. Биыл Мемлекет Басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасы бойынша Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 30 қарашадағы №963 Қаулысымен бекітілген «Жайлы мектеп» пилоттық ұлттық жобасы іске асырылуда.

Жобаның бірыңғай операторы – «Samruk-Kazyna Construction» АҚ.

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасына сәйкес:

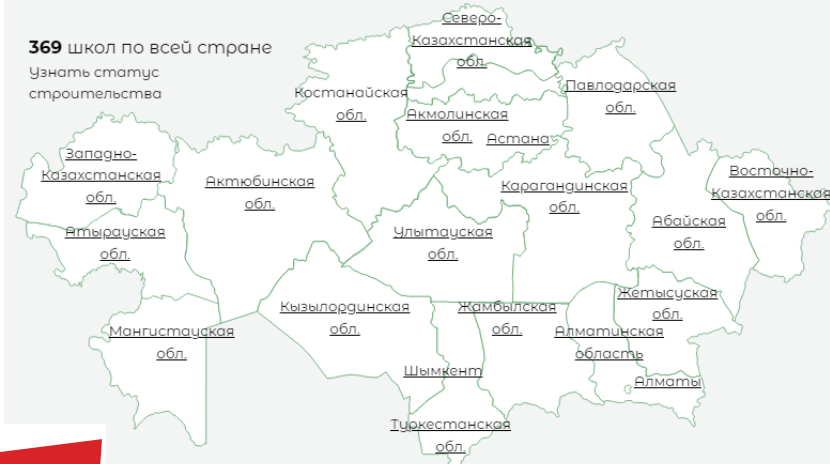
- XXI ғ. құзыреттіліктерін дамыту үшін оқу бағдарламаларын жаңарту;
- ауыл мектептерін қолдау;
- педагогтерді даярлау және біліктілігін арттыру;
- жаңа мектептер салу және қолданыстағы мектептерді жаңарту көзделген.

«Жайлы мектеп» ұлттық жобасы оқушы орындарының тапшылығы, апатты мектептерді жою және үш ауысымды оқыту мәселелерін шешуге бағытталған. 2024–2025 жылдары 740 мың оқушыға арналған 369 мектепті пайдалануға беру жоспарлануда, ауылдық жерлерде 163 мектеп салынады. Заманауи эргономикалық және қауіпсіз білім беру кеңістігін құру үшін нормативтік-құқықтық база әзірленді, құрылыстың жаңа талаптары белгіленді, эргономиканың заманауи талаптарына және білім алушылар мен педагогтердің қажеттіліктеріне жауап беретін технологиялық жабдықтар мен жиһаздардың тізбесі бекітілді.

Қазақстан Республикасының
Оқу-ағарту министрі
Гани Бектайұлы Бейсембаев

Этапы

369 школ по всей стране
Узнать статус
строительства

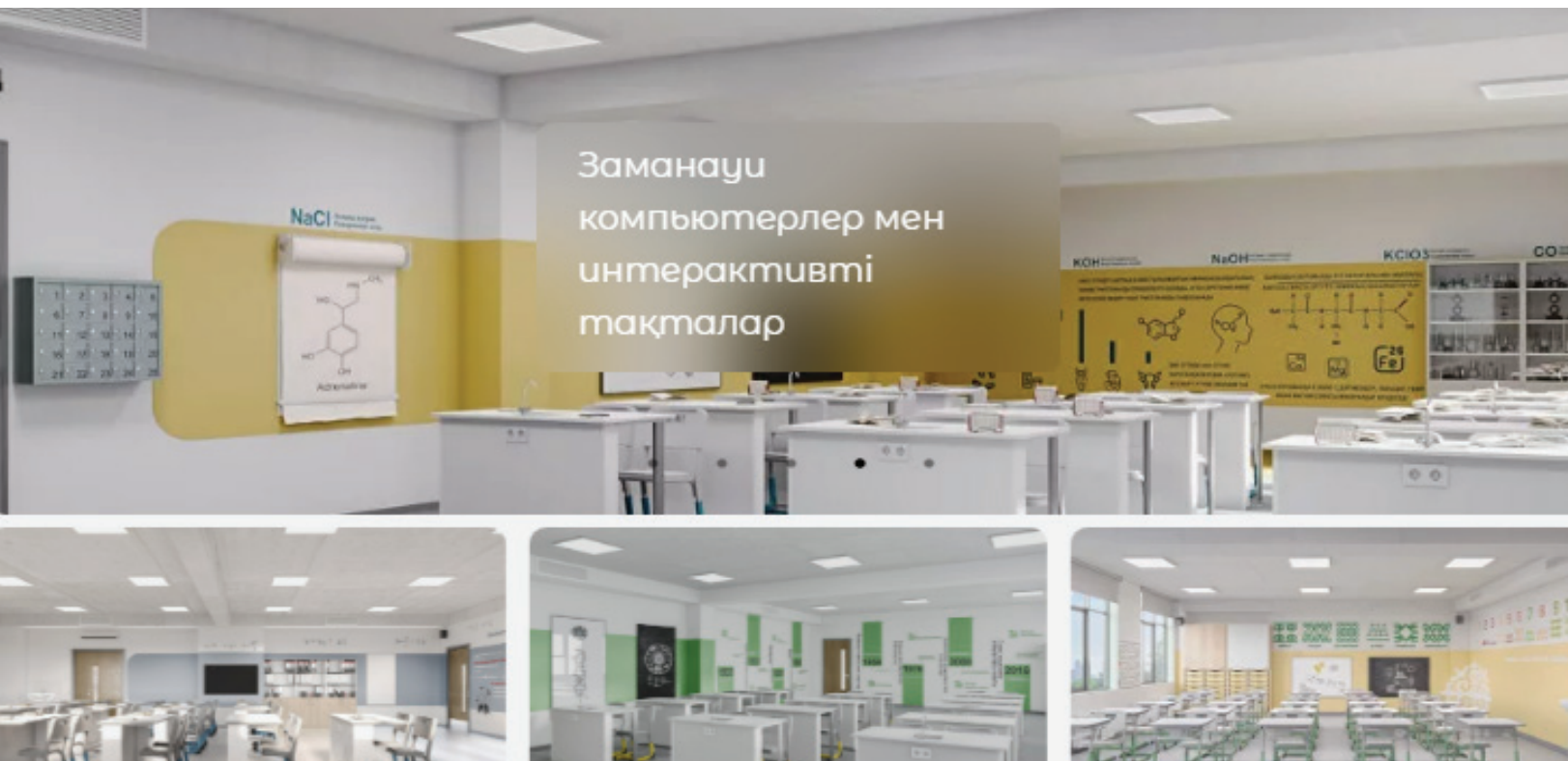
Национальный проект «Комфортная школа» нацелен на решение вопросов дефицита учебных мест, ликвидации аварийных школ и трехсменного обучения. В 2024–2025 гг. планируется ввести в эксплуатацию 369 школ на 740 тыс. учебных мест, 163 школы будут построены в сельской местности. Для создания современного эргономичного и безопасного образовательного пространства разработана нормативно-правовая база, установлены новые требования строительства, утвержден перечень технологического оборудования и мебели, отвечающий современным требованиям эргономики и потребностям обучающихся и педагогов.

Министр просвещения Республики Казахстан
Гани Бектаевич Бейсембаев

Казахстан уверенно встал на путь модернизации школьной среды. В этом году по поручению Главы государства Касым-Жомарта Токаева полным ходом идет реализация пилотного **Национального проекта «Комфортная школа»**, который был утвержден Постановлением Правительства Республики Казахстан от 30 ноября 2022 г. №963.

Единый оператор проекта – АО «Samruk-Kazyna Construction».

Согласно утвержденной Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального об-

Пандустарды, лифтерді, арнайы дәретхана бөлмелерін, инклюзивті білім беру кабинетін қамтитын ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін кедергісіз орта құру көзделген.

Жайлы мектеп пен әдеттегі мектептің айырмашылығы неде?

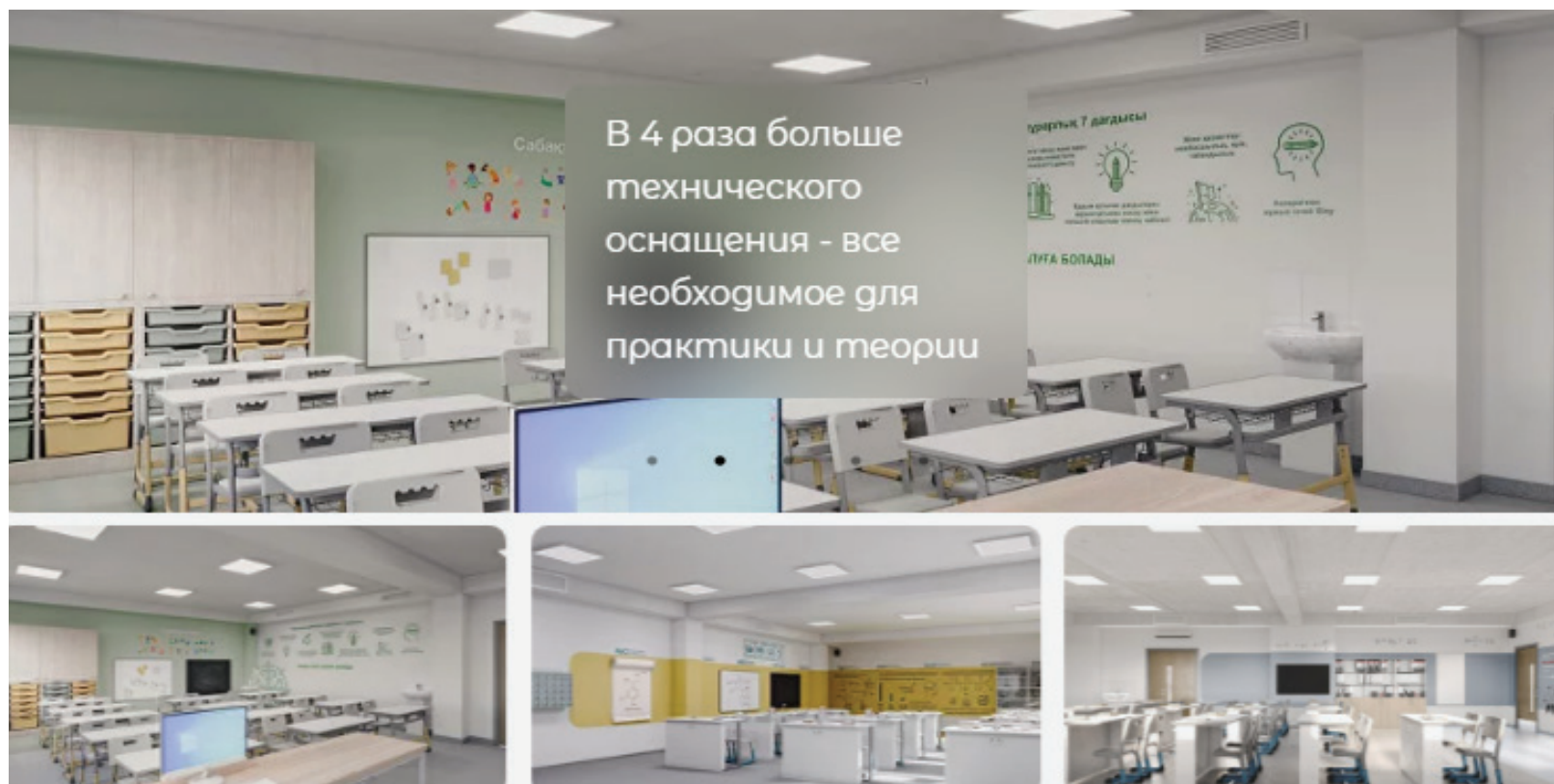
- ✓ Жайлы мектептерді салу кезінде қазақстандық өндіріс материалдарын пайдалануға басымдылық беріледі. Мысалы, жиһаз тек отандық өндірушілерден сатып алынады.
- ✓ Мектептер озық STEM-зертханалармен, робототехника кабинеттерімен, хореографиялық залдармен, демалыс және нетворкинг аймақтарымен (пайдалы танысу желісін құру және дамыту) жабдықталады.
- ✓ Әр сыныпта интерактивті тақталар мен заманауи компьютерлер орнатылады.
- ✓ Әр қабатта ауыз су бұрқақтары орнатылады.
- ✓ Оқушылардың жеке заттарын сақтауға арналған жеке шкафтары болады.
- ✓ Жайлы мектептердің ауданы әдеттегі жалпы білім беретін мектептерден 15–20%-ға артық.

разования Республики Казахстан на 2023–2029 гг., предусматривается:

- обновление учебных программ для развития компетенций XXI в.;
- поддержка сельских школ;
- подготовка и повышение квалификации педагогов;
- строительство новых школ и реновация действующих.

Чем отличается комфортная школа от обычной?

- ✓ При строительстве комфортных школ в приоритете использование материалов казахстанского производства. Например, мебель закупают исключительно у отечественных производителей.
- ✓ Школы будут оснащены передовыми STEM-лабораториями, кабинетами робототехники, хореографическими залами, зонами отдыха и нетворкинга (создания и развития сети полезных знакомств).
- ✓ В каждом классе установят интерактивные доски и современные компьютеры.
- ✓ На каждом этаже установят питьевые фонтанчики.
- ✓ У учеников будут отдельные шкафчики для хранения личных вещей.
- ✓ Площадь комфортных школ на 15–20% больше обычных общеобразовательных.

В 4 раза больше
технического
оснащения - все
необходимое для
практики и теории

- ✓ Техникалық жарықтандыру төрт есеге ұлғайтылды.
- ✓ Оқу орындарының аумағында футбол алаңдары, жүгіру жолдары, аралас спорт және алғашқы әскери дайындық алаңдары болады.
- ✓ Демалыс аймағында әр түрлі жастағы балаларға арналған бірнеше алаң болады. Мысалы, бастауыш сынып оқушылары мен мектеп жасына дейінгі балалар үшін ашық ойын алаңдары ұйымдастырылады.
- ✓ Мектептер заманауи бейнебақылау, кіруді бақылау және қауіпқатер туындаған кезде есіктерді автоматты түрде жабылу жүйелерімен қамтамасыз етіледі.

Ұлттық жобаны іске асыруда ауылдық және қалалық оқу орындары арасындағы жарықтандыру сапасындағы бар айырмашылықтарды жоюға көп көңіл бөлінеді. Бұл әсіресе маңызды, өйткені қазіргі заманғы технологиялар мен коммуникациялар көбінесе ауыл оқушылары үшін қолжетімді емес, бұл жалпы білім сапасына теріс әсер етеді. Сондықтан ауылдарда 163 білім беру нысаны (жайлы мектептердің 44%), қалаларда 206 (56%) салынады.

Мектептерді жарықтандыруға қойылатын талаптардың ішінде қазіргі заманғы техникалық құралдарды ен-

*Предусмотрено создание **безбарьерной среды для детей с особыми образовательными потребностями**, включающая в себя пандусы, лифты, специальные туалетные комнаты, кабинет инклюзивного образования.*

- ✓ Техническое оснащение увеличено в четыре раза.
- ✓ На территории учебных заведений будут футбольные поля, беговые дорожки, комбинированные спортивные площадки и для начальной военной подготовки.
- ✓ Зона отдыха предусматривает несколько площадок для детей разных возрастов. К примеру, для учеников младших классов и дошкольников обустраивают зону для подвижных игр.
- ✓ Школы будут обеспечены самыми современными системами видеонаблюдения, контроля доступа и автоматической блокировки дверей при возникновении угроз.

В реализации национального проекта большое внимание уделено устранению существующих различий в качестве оснащения между сельскими и городскими учебными заведениями. Это особенно важно, так как совре-

*Жаңа оқу жылының басынан бастап балабақшаларда, мектептерде және колледждерде балаларға **өзін-өзі қорғау негіздері** үйретіледі.*

гізу есебінен қауіпсіздік шараларын арттыруға, сондай-ақ агенттік қызметкерлеріне қойылатын біліктілік талаптарын күшейте отырып, мектептерді лицензияланған күзетпен қамтамасыз етуге ерекше назар аударылады.

Жаңа 10 минуттық сабақ қазақстандық оқушыларға қауіпсіздік сабақтарында не үйретіледі?

Балалардың жеке қауіпсіздігіне саналы және жауапты көзқарастарын қалыптастыру, сондай-ақ төтенше жағдайларда іс-қимылға дайындықтарын арттыру үшін Қазақстанның Оқу-ағарту министрлігі **130 жеке қауіпсіздік сабағын** әзірледі.

Сабақтар «Балаларды зорлық-зомбылықтан қорғау, суицидтің алдын алу және олардың құқықтары мен әл-ауқатын қамтамасыз ету жөніндегі 2023–2025 жылдарға арналған кешенді жоспарды» іске асыру шеңберінде енгізілді.

менные технологии и коммуникации в большинстве случаев недоступны для сельских школьников, что негативно сказывается на качестве образования в целом. Поэтому 163 объекта образования (44% комфортных школ) возведут в селах, а 206 (56%) в городах.

Среди требований к оснащению школ особое внимание уделяется **повышению мер безопасности** за счет внедрения современных технических средств, а также обеспечение школ лицензированной охраной с усилением квалификационных требований к сотрудникам агентств.

Новый 10-минутный урок: чему будут учить казахстанских школьников на занятиях по безопасности?

Чтобы сформировать у детей осознанное и ответственное отношение к личной безопасности, а также повысить готовность к действиям в чрезвычайных ситуациях, Министерство просвещения Казахстана разработало **130 уроков личной безопасности**.

Уроки внедрены в рамках реализации Комплексного плана по защите детей от насилия, превенции суицида и обеспечению их прав и благополучия на 2023–2025 гг.

Занятия проводятся еженедельно по 10 мин. в рамках классного часа с повторением темы трижды в год. В ходе уроков будут предложены практические советы, игры, интерактивные методы обучения, демонстрации, видеоролики и другие формы практического обучения, которые помогут сделать материал доступным и понятным для детей всех возрастов.

Уроки направлены на создание у детей уверенности в своих действиях в различных жизненных ситуациях. Наша задача – не только повысить их осведомленность, но и научить правильно действовать в случаях возникновения потенциальных рисков и возможных угроз их безопасности и здоровью.

*Председатель Комитета по охране прав детей
Министерства просвещения
Республики Казахстан
Насымжан Жамбековна Оспанова*

Сабақтар сынып сағаты аясында тақырыпты жылына үш рет қайталай отырып, апта сайын 10 минуттан өткізіледі.

Сабақ барысында барлық жастағы балаларға материалды қолжетімді және түсінікті етуге көмектесетін практикалық кеңестер, ойындар, оқытудың интерактивті әдістері, демонстрациялар, бейнероликтер және практикалық оқытудың басқа түрлері ұсынылады.

Сабақтар балалардың әртүрлі өмірлік жағдайларда өз іс-әрекеттеріне деген сенімін қалыптастыруға бағытталған. Біздің міндетіміз-олардың хабардарлығын арттыру ғана емес, сонымен қатар ықтимал қауіптер мен олардың қауіпсіздігі мен денсаулығына ықтимал қауіптер туындаған жағдайда дұрыс әрекет етуге үйрету.

*Қазақстан Республикасы
Оқу-ағарту министрлігінің
Балалардың құқықтарын қорғау
комитетінің төрағасы*

Насымжан Жамбековна Оспанова

Қауіпсіздік сабақтарына басты назар келесі аспектілерге аударылады.

Балабақша тәрбиеленушілері: орта топ (4 жастан 5 жасқа дейін); мектепалды топтар: жоғары (5 жастан 6 жасқа дейін); мектепке дайындық тобы (6 жастан 7 жасқа дейін):

- шұғыл қызметтер мен байланыс орталықтарының телефон нөмірлерін зерделеу;
- шұғыл қызметтерге қоңырау шалу мүмкіндігі;
- өздері, ата-аналары, туыстары, телефон нөмірлері туралы негізгі мәліметтерді есте сақтау;
- терезелермен байланысты қауіптерді зерделеу;
- ойын алаңдары, аттракциондар және ойын орталықтарындағы және т. б. мінез-құлық ережелерін қалыптастыру.

Бастауыш сынып оқушылары:

- су айдындарында, мұзда, қаңғыбас жануарлармен кездескен кездегі қауіптер мен сақтық шаралары;
- біреу есікті қаққан кезде өзін қалай ұстау керек;
- бейтаныс адамдармен кездескенде қалай әрекет ету керек;
- өзін интернет тәуекелдерінен қалай қорғауға болады.

КАК ВЫГЛЯДЯТ КОМФОРТНЫЕ ШКОЛЫ?

Безбарьерная среда

Безопасность

Отдельные блоки для старшего и среднего звена

Современное технологическое оснащение

Персональный шкаф

Большие спортивные залы

STEM-лаборатория, хореографические залы, кабинет робототехники

Единый дизайн и оснащение в городах и в селах

*С начала нового учебного года в детских садах, школах и колледжах детей учат **ОСНОВАМ САМОЗАЩИТЫ**.*

Основное внимание на уроках безопасности будет уделено следующим аспектам.

Воспитанники детских садов: средняя группа (от 4 до 5 лет); дошкольные группы: старшая (от 5 до 6 лет); подготовительная к школе (от 6 до 7 лет):

- изучение номеров телефонов экстренных служб и контактных центров;
- умение звонить в экстренные службы;
- запоминание основных сведений о себе, родителях, родственниках, номеров их телефонов;
- изучение опасностей, связанных с окнами;
- формирование правил поведения на детских площадках, аттракционах, в игровых центрах и т. д.

Учащиеся начальных классов:

- опасности и меры предосторож-

Орта сынып оқушылары:

- балалардың негізгі құқықтары мен міндеттері;
- бейтаныс адамның шақыруынан қалай сенімді түрде және қауіпсіз бас тартуға болады;
- көшедегі қауіпті нысандардан қалай аулақ болуға болады (жол, құрылыс нысандары мен алаңдары, шатырлар, субұрқақтар, арықтар, электр қалқандары және т. б.);
- буллинг, кибербуллинг және олардан қорғану жолдары;
- интернет пен әлеуметтік желілердің қауіптілігі;
- ата-аналар, мұғалімдер және т.б. сенімді қарым-қатынас орнатудың маңыздылығы.

Жоғары сынып оқушылары және колледждердің 1–2 курс студенттері:

- алаяқтардың қылықтарына қалай түсіп қалмауға болады;
- өзіңді күмәнді табыс түрлерінен қалай қорғауға болады;
- онлайн-ойын тәуекелдері және киберқауіпсіздік;
- жағымсыз эмоциялар мен мәлімдемелерге қалай жауап беруге болады;
- қауіпсіз еңбек жағдайлары;
- ата-аналарға деген сенім;
- өз әрекеттері үшін жауапкершілік және т. б.

Бүгінгі таңда мемлекет жастарымыздың дамуы, білім алуы және тұлғалық өсуі үшін барлық қажетті жағдай жасап, белсенді түрде инвестиция салуды. Өйткені біздің ертеңгі күніміз болашақ көшбасшыларға, барлық саланың кәсіби мамандарына, ғалымдарға, мәдениет және өнер қайраткерлеріне, бизнесмендер мен жұмысшыларға, яғни біртұтас Қазақстан халқын құрайтын барлық адамға тікелей байланысты.

Редакция әзірлеген

ности на водоемах, на льду, при встрече с бродячими животными;

- как вести себя при стуке в дверь;
- как действовать при встрече с чужими людьми;
- как защитить себя от интернет-рисков.

Учащиеся средних классов:

- основные права и обязанности детей;
- как уверенно и безопасно отклонить приглашение чужого человека;
- как избегать опасных объектов на улице (проезжая часть, строительные объекты и площадки, крыши, фонтаны, арыки, электрощитки и др.);
- буллинг, кибербуллинг и способы защиты от них;
- опасности интернета и социальных сетей;
- важность доверительных отношений с родителями, учителями и т. д.

Учащиеся старших классов и студенты 1–2 курсов колледжей:

- как не попасть на уловки мошенников;
- как обезопасить себя от сомнительных видов заработка;
- риски онлайн-игр и обеспечение кибербезопасности;
- как реагировать на негативные эмоции и высказывания;
- безопасные условия труда;
- доверие родителям;
- несение ответственности за свои действия и т. д.

Сегодня государство активно инвестирует в молодежь – будущее страны, создавая ей все необходимые условия для развития, образования и личностного роста, ведь наше общее завтра напрямую зависит от будущих лидеров, специалистов-профессионалов всех отраслей, ученых, деятелей культуры и искусства, бизнесменов и рабочих – всех, кто составляет единое целое – народ Казахстана.

Подготовлено редакцией

БИЛЕР ДАНАЛЫҒЫ - БАБАЛАР МҰРАСЫ

А. Ж. Дауесова,
БҚО, Орал қаласы,
дарынды балаларға
арналған
мамандандырылған
№ 8 облыстық
мектеп-лицейі,
директордың тәрбие ісі
жөніндегі орынбасары,
тарих пәні мұғалімі

А. Ж. Дауесова,
магистр
исторических наук,
специализированная
областная
школа-лицей №8
для одаренных детей

МУДРОСТЬ БИЕВ – НАСЛЕДИЕ ПРЕДКОВ

Түркі әлемінде де, Ұлы Дала елінде де, Еуропа төрінде де бірегей даналардың дуалы аузынан шығып, ұрпағына мирас болып қалған құнды ойлардың күллісі сөз құдіреті арқылы берілетіні мәлім. Ал даналар дүниеге келтірген құндылықтардың бірден-бір заңды мұрагері – сол халықтың өзі. Шешендер мен билер қазақ тілінің сөйлеу мен ойлау қабілеттерінің ең биік шыңы болды. Олардың аузына бар халық қарап, тағылым алды.

Жақсы сөз – жарым ырыс. Жақсы сөз айту – жоқтан барды құрастыру, тыңдаушының құлағына әйтеуір бір жағымды сөз тауып айту емес, тыңдау-

Шешендік сөздер ертегі аңыздары мен халық поэзиясынан іріктеліп алынған тартымды шумақтары халықтың бірыңғай әдеби тілінің қалыптасуына себепкер болған.

шының тағатсыздана тосқан асыл арманына сәйкес, діттеген ойына сай, мақсат-мүддесін дәл тауып, тап басытын, көңілін көтеріп, сезімін сергітетін, құпия сырдың кілтін тауып айта білу. Бұл ретте мақал-мәтел – көркем сөз өнерінің көрнекті өрнегі, ұлт рухының құдіретті күші, асыл сөз – көненің көзіндей сирек айтылатын, ащы да болса шынайы шындықты баяндайтын, мән-мағынасы терең, ақыл-парасатпен өрілген өнегелі сөз.

Шешендік өнерді кез-келген адам игере алмаған нағыз шебер болу үшін сөзге шебер болу жеткіліксіз. Табаңда ақыл тауып сөйлейтін, топ алдында тайсалмай сөз бастайтын сөз сайысында саспайтын, батыл, ақылды, сабырлы болу тиіс. Мемлекет қайраткері, дипломат, публицист, филолог Н.Төреқұлов «Қазақ әдебиеті» газетінің бетінде жүз би дегенді хабарлайды. Бірақ ол жүз бе, мың ба, есебі дәл белгісіз, жалпы қазақ даласында әрбір ауылда бір-бір биі болған. Би болу үшін, бай болу міндетті емес, ал бай болу – би болу деген емес. Билер дегеніміз – халықтың көкейіндегісін айтқан. Көкірегіндегісін жарыққа шығарған. Әділетті шешушісі шешімін айтушы болған. Билерді барлық та, байлық та жасай алмаған. Билер өз тұғырынан топты жарған таразы басын тең ұстаған. Қара қылды қақ жарған әділдігі мен төрелігімен, асқан кемеңгерлігімен, данышпандығымен, сабыр-

Как известно, в тюркском мире, в Великой Степи и Европе мудрость передавалась из уст мудрецов и становилась достоянием последующих поколений. И единственный законный наследник этого достояния – народ. «Хорошее слово – половина счастья», – гласит народная мудрость. Красноречие, основанное на богатом словарном составе, было наиболее распространенным массовым явлением в казахском обществе и считалось достоянием кочевника. Оно было и обычным инструментом общения, и средством защиты интересов на разных уровнях.

Сказать доброе слово – значит найти ключ к мыслям слушателя, понять его мечты, интересы, чувства. Пословицы и поговорки – выдающееся выражение искусства художественного слова, могучая сила духа нации. Благородное слово – это мудрое слово, которое имеет глубокий смысл. Сказанное как бата, наказ, завещание, красноречивое слово рациональное, острое, умное и поучительное.

Поговорки, пословицы, ораторские изречения, предания, легенды, казахское народное творчество в целом веками служили удовлетворению художественно-эстетических потребностей народа, способствовали формированию его единого литературного языка.

Чтобы стать настоящим мастером ораторского искусства, недостаточно быть мастером слова. Нужно быть смелым, решительным, выдержанным. Государственный деятель, дипломат, публицист, филолог Назир Тюрякулович Тюрякулов в газете «Қазақ әдебиеті» писал, что есть 100 биев. Но точно не известно, так как в казахских степях в каждом ауле были биі. Чтобы быть бием, не обязательно быть богатым, а быть богатым – не значит быть бием. Биі говорили о нуждах народа, о том, что волнует простых людей. Они славились своей праведностью, честностью и благородством.

Великая Степь хранит в своей исторической памяти имена многих биев,

лығымен би атаған. Билерді от ауызды орақ тілді деп атаған.

Билерді заманына қарай халық даналығы екшеп, өмірге әкеледі. Билер көбіне халық арасынан шықты да, көбіне халық сөзін сөйледі, реті келгенде, бүкіл халықатынан сөйледі, мысалы Қаз дауысты Қазыбек би. Басқа халықтарға есе жібермеу ниетінде терезе теңдігін қолдады, қазақ халқы да көзге ілмейтін халық емес, оның да өз тағдыры бар, байлығы бар, қонысы бар, ешкімнен кем емес мәдениеті бар, ұрысар қаруы бар, күш көрсетерлік әлі бар, тіпті зорлыққа қарсы тұрарлық қаһары бар халық екенін дәлелдей сөйледі.

Сөзбен қаймықтыру, сөзден жаңылыстыру, жауларын сөз тыңдарлық жағдайға түсіру – мықты өнер! Ол қару-жарақтан да күшті! Суырылған қылышты қынабына қайта тықтыру – қарсыласыңды қаһарлы сөзбен, тапқырлық, шешендікпен иілткені. Ал ол ойлау қабілетіне байланысты, оның күштілігіне, құбылмалығына байланысты. Жау сенің сөзіңе түсінбесе де, төкпектетіп, ешбір мүдірмей сөйлеуіне таңданады, сөйлей алатын халық қаһарға да, ашуға да, қаруға да дес бермейтіндігін түсінеді.

Тарихымызда қазақтың халық болып қалу мәселесі талай-талай таразы басына түсті. ХҮІІ ғасырдың басы «ақтабан-шұбырынды» атанды. Қазақтың бас көтерер азаматтары – жыршы, жырау, шешендері мен билері халық басына төнген ауыр жағдайдан шығу жолын күн тәртібіне қойды. Билер билік идеясын, үш жүздің басын қосу идеясын жақтады, халық осыны білді, олардың артынан ерді, азамат ардагерлеріне осы идеяны бүкіл халыққа жеткізуді міндет етті.

Қазақ халқында шешендер көп, олардың алдыңғы қатарлары билер деген атақ алды, әлеуметтік мәселелерге араласты, бара-бара ел тағдыры олардың шығарғыштық өнерінің өзегіне айналды. Шешендердің осалы жоқ, бір ауыз тапқырлығымен, қисынды ойды жөндеп айта алуымен ел аузында қалғандары өте көп. Олардың тағылым аларлық атын атап, түсін түстеуге мүмкіндік жоқ. Шешендіктің басты қасиеті – тапқырлық, шапшаңдық, тез жауап берушілік.

Қазыбек бидің Қонтәжіге айтқан сөзі аса байсалдылықпен айтылады, әр сөздің үні сазды шығады, асып-сасу

прославившихся в разное время как судьи и трибуны своими победами и подвигами на состязательных, судебных и политических процессах, на арене защиты интересов рода и Отечества. С именами трех выдающихся биев Толе би, Казыбек би и Айтеке би связана целая эпоха Казахской степи, и не только в правовой области. Они были всеказахскими государственными и судебными деятелями и народными авторитетами.

Отличительные особенности ораторского искусства биев не только устная форма проведения суда, предполагающая речь-импровизацию, но

Ораторов и биев можно назвать философами своего времени. Их слушал народ, слушали батраки и пастухи, аксакалы и ханы, друзья и враги. Это огромный пласт культуры казахского народа, который всегда очень высоко ценил слово – важнейшее средство общения людей.

и философичность, аллегоричность судебных выступлений, имевших краткую и поэтическую форму, обусловленную восточной традицией словесного искусства.

Бии в основном были выходцами из народа, выступали от имени всего народа. Например, судебные решения Казыбека би отличались справедливостью, афористичностью и превратились в пословицы и поговорки. В устном народном творчестве сохранилось немало ораторских изречений, определяемых емкой формулой: «Это сказано звонкоголосым Казыбеком...»

Однажды джунгары пленили много казахских воинов. К джунгарскому хану на переговоры приехала делегация во главе с непревзойденным оратором Казыбеком би. Когда хан джунгаров спросил, чего же хотят казахи, бий стал говорить. Его речь была предельно четкой, логичной и ясной. Он подчеркнул огромную роль свободы, которая необходима каждому человеку и каждому народу. Слова Казыбека би отражают силу духа казахов, а там, где есть дух, будут и свобода, и прогресс, и процветание...

В нашей истории нередко стоял вопрос сохранения казахов как народа, нации, этноса. Начало XVIII столетия известно как тяжелейший во всех от-

деген онда жоқ. Бұл байсалдылықпен, қоңыр үнділікпен шыққан дауысынан жауы оның психологиясын біліп отыр. Онда Қазыбектің ерлігі, қайсарлығы сезілумен қатар, достық құшағы да ұғынылады. Қазыбек сөзі қарсыласының жан жүйесін босатып тастайды, абдыратып жібреді, бірақ өзі ықшам, белі бекем буылған, өлісерге баруға бел байланған, серттен ауытқу деген сезілмейді, қарсыласын ойынан жаңылыстырып, құмықтырып тастайды. Қазыбектің Қонтәжіге айтқан сөзі

Шешендер мен билерді өз кезінің философтары деуге әбден болады. Билер мен шешендерді халық әдемі тыңдай алған, оларды хандарға да, жауларына да тыңдата алған. Бұл қазақ халқының зор мәдениеттілігі десек, артық айтқандық емес.

шапшаңдықпен айтылады. Бұл тағы да Қонтәжіні қожырата түседі, шапшаң сөйлеу тапқырлыққа байланысты, ұшқыр ойға құрылған тапқырлық кез келген тыңдаушысын ұйытып тастайды. Ал, сөзге ұйып қалу – жеңілу белгісі.

Төле би, Қазыбек би, Сырым, Бала би, Есәлі би, Мәтжан би, т.б. билердің, шешендердің бойына біткен терең кеңгер саналылығы кейінгі ұрпақтарға зор үлгі екендігі айқын.

Жас буын өкілдеріне арналған оқулықтардағы аңыз әңгімелер, мақал-мәтелдер, жырлар, шешендік сөздердің түрлері біздің дүние танымымызды кеңейтуге, жан-жақты дамуына ықпал ететіні сөзсіз.

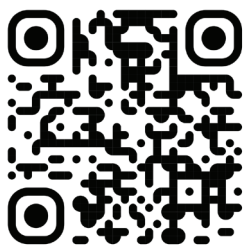
Шешендік сөздерді оқып-үйрену – өнегелі істерге апарар жол екенін мұқият жадымызда ұстаған жөн.

ношениях период Актабан-шұбырынды – Годы великого бедствия. В такие судьбоносные для народа моменты жыршы, жырау и бии активно участвовали в поисках путей выхода из кризисной ситуации. Судьба страны стала стержнем их жизни и деятельности, в которой пересеклись ораторское искусство как оружие при принятии окончательных решений и правовое законодательство.

Поэтическое, ораторское, певческое, музыкально-исполнительское мастерство почитались у казахов издревле, поэтому детей с малых лет учили петь, играть на домбре, говорить грамотно, красиво и остроумно. Благодаря народным обычаям и традициям каждый казах был в соответствии со своими способностями и возможностями исполнителем, участником представлений. Молодежь осваивала сразу несколько видов искусства.

Обладая искусством красноречия, бии выполняли обязанности посланников в соседние государства, выражали волю народа перед ханской верхушкой, в эпоху бесконечных войн объединяли и поднимали его на освободительную борьбу. Посредством своих речей они поддерживали народный дух, устанавливали в народной среде всеобщее согласие и единство. Казахские бии являлись социально-политическими личностями, общественными и государственными деятелями, а их ораторское искусство было средством влияния на народные массы и представителей ханской власти.

Такие выдающиеся бии, как Казыбек би, Сырым, Бала би, Есали би, Мәтжан би и др. – пример мудрости, честности, справедливости, добродетели для потомков. Сохранение памяти о героической жизни этих людей во имя свободы, независимости и развития своего народа – наш путь к своим историческим, культурным, нравственным и духовным истокам.

БАҚЫТТЫ ЖӘНЕ БАҒА ЖЕТПЕС СЫЙЛЫҚ

СЧАСТЛИВЫЙ И БЕСЦЕННЫЙ ДАР

И. В. Калачева,
а.ғ.қ., «Өркен» балалардың
әл-ауқатын арттыру ұлттық
ғылыми-практикалық институты,
Алматы қ.

И. В. Калачева,
с. н. с., Национальный
научно-практический институт
благополучия детей «Өркен»,
г. Алматы

Дарынды мұғалімнің әр сабағын шағын шығармашылық зертхана деп атауға болады. Мұнда балалар қойылған сұрақтарға өз бетінше жауап іздеу, фактілерді талдау, жалпылау және логикалық қорытынды жасау дағдыларын дамытады. Және бұл әрқашан баланың кішкентай жеңісі ретінде қабылданады! Бұл тәсіл таным қуанышын сыйлайды. Қазіргі мектептің басты мақсаты да осы емес пе?

Сегодня привычное понятие *педагогика* наполняется новыми смыслами. Мы говорим о **педагогике человечности**. Что она в себя включает? И вообще зачем нужен учитель, если ответы на все вопросы можно найти в интернете?

А ведь учитель как носитель знаний – это святое. Но что же нести сегодня детям, если они без усилий могут получить готовое решение любой задачи?

Современные школьники идут по жизни, не выпуская из рук гаджет. Без него эта жизнь просто невозможна, ее

*Каждый урок талантливого учителя можно назвать **маленькой творческой лабораторией**. Здесь дети развивают навыки самостоятельного поиска ответов на поставленные вопросы, умение анализировать факты, обобщать и делать логические выводы. И это всегда воспринимается как маленькая победа ребенка! Такой подход рождает радость познания. А это ли не ключевая цель современной школы?*

просто не существует... Виртуальный мир соблазняет сомнительными ценностями, заманивает неожиданными предложениями, представляет ложных кумиров. Пандемия бездуховности завоевывает неокрепшие души без боя...

И выясняется, что именно в этих условиях детям нужна личность, которая радуется и грустит вместе с ними, живет их интересами и надеждами. Потому что дружба с гаджетом ведет в никуда, в пустоту, в одиночество...

Детям нужна помощь! Кто-то должен задать им верные жизненные ориентиры, наставить на деятельный, творческий и созидательный путь. На это способен только настоящий Учитель. О таком Учителе когда-то написала казахстанская поэтесса Руфь Тамарина:

Дар человечности – особый, счастливый и бесценный дар,

Дар, умирающий, как соболев, в удел,
в судьбу ей жизнью дан...

Эти слова приоткрывают для нас образ удивительного человека – учителя начальных классов **Ирины Викторовны Сергеевны**.

Вот этой самой человечностью она преобразила учеников. Благодаря глубине общения с учителем на уроке и вне его дети научились мыслить, сомневаться, спорить, побеждать или достойно проигрывать. Даже к ошибке у них появилось особое отношение. Ошибка не столько повод для грусти, сколько шаг к развитию. И это отражает мнение современных психологов, которые утверждают: когда что-то сразу получается, человек потом редко может вспомнить, как именно он это делал. А вот если сначала что-то не получалось, а потом пришел успех, это запоминается надолго. Ученик словно становится специалистом, может даже рассказать другим, как преодолеть трудности.

Бүгінгі таңда педагогиканың әдеттегі тұжырымдамасы жаңа мағыналармен толығуда. Біз **адамгершілік педагогикасы** туралы айтып отырмыз. Оған не кіреді? Барлық сұрақтардың жауабын интернеттен табуға болатын болса, мұғалім не үшін қажет?

Мұғалім білім беруші тұлға ретінде ардақты. Бірақ кез келген мәселенің шешімі оңай табылатын болса, балаларға нені үйрету керек?

Қазіргі мектеп оқушыларының қолынан гаджеттер түспейді. Онсыз олар

өмір сүре алмайды... Виртуалды әлем баланы күмәнді құндылықтармен азғырып, жалған кумирлерді ұсынады. Руханиятсыздық пандемиясы нәзік жандарды ұрыссыз жеңуде...

Дәл осы кезде балаларға олармен бірге қуанып, бірге қайғыратын, олардың мүдделері және үміттерімен өмір сүретін адам қажет екені анық. Өйткені гаджет баланы тығырыққа тірейді, жалғыздыққа жетелейді...

Балаларға көмек қажет! Біреу оларға шынайы өмірлік бағдар беріп, белсенді, шығармашылық және жасампаздық жолын көрсетуі керек. Бұған тек нағыз Ұстаз ғана қабілетті. Осындай мұғалім туралы бір кездері қазақстандық ақын Руфь Тамарина былай деп жазған:

Дар человечности – особый, счастливый и бесценный дар,

Дар, умирающий, как соболев, в удел,
в судьбу ей жизнью дан...

Бұл сөздер бастауыш сынып мұғалімі, **Ирина Викторовна Сергеевнаның** таңғажайып болмысына сәйес келеді.

Оның адамгершілік қасиеттері шәкірттерін өзгертті. Мұғалімнің сабақтағы және одан тыс уақыттағы қарым-қатынасы арқасында балалар ойлауды, күмәндануды, дауласуды, жеңуді және абыроймен жеңілуді үйренді. Тіпті оларда қателікке деген ерекше көзқарас пайда болды. Қателік қайғыру үшін себеп емес, керісінше, ол адамды дамытатын қадам. Бұл қазіргі психологтердің пікірін білдіреді: егер адам бірнәрсеге бірден қол жеткізсе, адам оны қалай жасағанын сирек есіне алады. Ал егер сәттілік біраз қиналғаннан кейін келсе, ол адамның ойында ұзақ уақыт есінде қалады. Оқушы маманға айналғандай, басқаларға қиындықтарды қалай жеңуге болатынын айтатын дәрежеге жетеді.

Ирина Викторовнаның кәсіби философиясын тәжірибеге бағытталған деп атауға болады. Оқытудың жетістігі, оның пікірінше, оқушының білім көлемінде емес, білгенінің бәрін толық түсініп, шебер қолдануында. Ирина Викторовна үшін оқушының ұсақ-түйек тасқынында жоғалып кетпеуі, әлеммен, айналасындағы адамдармен қарым-қатынас орната білуі маңызды. Бұған қалай жетуге болады?

Оның жетістігінің басты педагогикалық құпиясы көмекке келеді – баланы тек өзімен салыстыруға болады.

Профессиональную философию Ирины Викторовны можно назвать *практикоориентированной*. Успех обучения, по ее мнению, заключается не в объеме знаний ученика, а в полном понимании и умелом применении всего того, что узнал, чему научился. Для Ирины Викторовны важно, чтобы ученик не затерялся в потоке мелких фактов, деталей, а умел выстраивать свои отношения с миром, окружающими людьми. Как этого достичь?

На помощь приходит главный педагогический секрет ее успеха – *ребенка можно сравнивать только с самими собой*. Маленькому победителю она говорит слова, которые согревают детское сердце: «Я горжусь тобой!» Так укрепляется вера растущего человека в свои силы...

Это удивительное чудо – созидать творческую, трудолюбивую личность! Большинство учеников Ирины Викторовны в случае, если на дом задана одна обязательная задача и одна по желанию, решают обе. Им интересно! Интересно спорить, участвовать в конкурсах, играть на переменах, помогать друг другу...

Однажды серьезно заболел один ученик. Лекарства почти не помогали. Из-за санитарных ограничений к нему нельзя было прийти в больницу. Дети каждый день писали однокласснику сообщения, сняли веселый ролик с посылом: «Выздоровливай, мы тебя ждем!» В создании ролика приняла участие и Ирина Викторовна. В ее словах к ребенку было столько тепла, заботы, доброго юмора! Благодаря такому вниманию мальчишка даже среди грустных больничных стен почувствовал себя счастливым, и выздоровление не заставило себя долго ждать...

Ирине Викторовне интересно работать не только с учениками, но и с их родителями, в которых она видит партнеров, союзников. В случае возникновения проблемы учительница говорит: «Помогите мне. Давайте подумаем, что мы можем сделать вместе, чтобы поддержать ребенка». Как тут не отозваться?

«Каждый раз, уходя домой, думаешь, а что будет завтра, как сделать так, чтобы твой урок запомнился? Удивить, рассмешить или, может быть, ошеломить? Как найти и подобрать то, что поможет сделать процесс учения ин-

Ол кішкентай жеңімпазға «Мен сені мақтан тұтамын!» деген жүрегін жылытатын сөздер айтады. Өсіп келе жатқан адамның өз күшіне деген сенімі осылай нығаяды...

Шығармашылық, еңбекқор тұлғаны тәрбиелеу – ғажайып! Ирина Викторовна оқушыларының көпшілігі үйге бір міндетті және қалауы бойынша бір тапсырма берілсе, екеуін де орындайды. Себебі оларға дауласу, конкурстарға қатысу, үзілістерде ойнау, бір-біріне көмектесу қызықты...

Бірде бір оқушысы қатты ауырып, ауруханаға жатып қалады. Дәрі-дәрмектер аса көмектеспейді. Санитарлық шектеулерге байланысты оған ауруханаға бару мүмкін болмады. Балалар күн сайын оған хабарлама жазып тұрды. Сосын «Тез сауығып кет, біз сені күтеміз!» деген ролик түсірді. Оны жасауға Ирина Викторовна да қатысты. Оның балаға айтқан сөздері жылулыққа, қамқорлыққа, жақсы әзілге толы еді! Осының арқасында бала ауруханада жатса да, өзін бақытты сезініп, тез қатарға қосылды.

Ирина Викторовна тек оқушыларымен ғана емес, сонымен бірге серіктес, пікірлес санайтын балалардың ата-аналарымен де жұмыс істеуге қызығушылық танытады. Мәселе туындаған жағдайда ол: «Маған көмектесіңіздерші. Баланы қолдау үшін бірге не істей алатынымызды қарастырайық» – дейді. Мұндай жағдайда ата-ана қалай үнсіз қалады?

«Үйге кетерде ертең не болады, сабағымды қалайша есте қалатындай етіп өткізсем екен деп ойлаймын. Таң қалдыру немесе күлдіру керек пе? Оқу үдерісін қызықты, шығармашылыққа толы, есте қаларлық етуге көмектесетін нәрсені қалай табуға және таңдауға болады?» – дейді Ирина Викторовна.

Ол жақсы сезімдер мен жағымды эмоциялар тудыру арқылы ғана сабақта да, күнделікті мектеп өмірінде де жайлы климат құруға болатынына сенімді және оқушыны өзінің ең маңызды төрешісі деп санайды...

Қазіргі балаларға әрқашан ізденетін, шығармашылықпен жұмыс істейтін, баға жетпес адамгершілік қасиетке ие мұғалім қажет.

Әр бала үшін: «Қайырлы таң, балалар! Мен сендерді жаңалықтар ашуға шақырамын! Мен сендерге сенемін!» деген қарапайым, бірақ үлкен үміт сыйлайтын сөздер ауадай қажет.

тересным, творческим, запоминающимся?» – делится Ирина Викторовна.

Она уверена, что, только вызвав светлые чувства и положительные эмоции, можно создать комфортный климат и на уроке, и в повседневной школьной жизни, и считает самым главным своим судьей ученика...

Вот такой учитель нужен современным детям. Думающий, всегда ищущий, творческий... Учитель, обладающий счастливым и бесценным даром человечности.

И как важно, чтобы для каждого ребенка вновь и вновь звучали простые, но дающие большую надежду слова: «Доброе утро, ребята! Приглашаю вас к новым открытиям! Я в вас верю!»

МАХАББАТ СЫНАҒЫ.

БАЛАЛЫҚ ШАҚ – ТІЗЕДЕГІ ӘЛДЕ
ЖАНДАҒЫ ТЫРТЫҚТАР МА?

ИСПЫТАНИЕ ЛЮБОВЬЮ.

ДЕТСТВО – ШРАМЫ
НА КОЛЕНКАХ ИЛИ В ДУШЕ?

С. Синицкая,
журналист,
Алматы қ.

С. Синицкая,
журналист,
г. Алматы

Жаңа оқу жылында Қазақстанда 4 миллионға жуық оқушы мектеп партасына отырды, олардың 352 мыңы – бірінші сынып оқушылары, олардың мұғалімдері Ұлттық білім беру деректер базасы арқылы баланың іскерліктері мен дағдыларының деңгейін көрсете отырып, баланың дамуының жеке картасын алды. Пилоттық режимде психологиялық-педагогикалық қолдаудың үш деңгейлі моделі енгізілуде, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеу үшін қолдау кабинеттеріне және жеке бағдарламаларға жаңа талаптар әзірленді.

Бірақ іс жүзінде әр балаға ерекше қажеттіліктерге құқық қажет. Бұл үшін бірінші кезекте отбасы жауап береді.

«Мемлекет ұяшықтары» өз міндеттерін қаншалықты сәтті орындап жатқаны туралы біз биология ғылымдарының кандидаты, отбасылық және клиникалық психолог, «Тұран» университетінің Жоғары психология мектебінің қауымдастырылған профессоры **Ольга Шихова**мен әңгімелестік.

Мен анамын ғой!

– **Біз бәріміз балаларымызға ерекше жақсылық тілейміз. Біз оларға барынша қамқорлық жасаймыз. Бұл жақсы ма, жаман ба?**

– Бір жағынан, бала үлкен әлемге ол туралы ештеңе білмей келеді. Ол мұнда өмір сүруді үйренуі керек, ол көмекшілерсіз, әсіресе жақын адамдарсыз, мүмкін емес. Тәлімгерлікке деген қажеттілік – өсіп келе жатқан адам үшін ең маңыздылардың бірі. Өйткені, ересек адамның өзіне де бейтаныс ортада ақылды және мейірімді кеңесші қажет емес пе?

Оның үстіне қазір жағымсыз ақпарат пен өте қорқынышты оқиғалар өте көп. Отбасында бір-екі бала ғана болғандықтан, олар үшін алаңдамау мүмкін емес!

– **Біз басқа жаққа шыққан сияқтымыз...**

– Иә. Ата-аналар шектен аспауы керек. Қоршаған әлемге деген қорқы-

В новом учебном году в Казахстане за парты сели почти 4 миллиона школьников, 352 тысячи из них – первоклассники, чьи учителя получили Индивидуальную карту развития ребенка с указанием уровня его умений и навыков через Национальную образовательную базу данных. В пилотном режиме внедряется трехуровневая модель психолого-педагогического сопровождения, разработаны новые требования к кабинетам поддержки и индивидуальным программам для работы с детьми с особыми образовательными потребностями.

Но по сути право на особые потребности необходимо каждому ребенку. И в первую очередь за это отвечает семья.

Насколько успешно «ячейки государства» справляются со своей задачей, наша беседа с **Ольгой Шиховой**, кандидатом биологических наук, семейным и клиническим психологом, ассоциированным профессором Высшей школы психологии Университета «Тұран».

Я же мать!

– **Мы все хотим своим детям исключительно добра. Соломку стараемся постелить под каждый их шаг. Хорошо это или плохо?**

– С одной стороны, ребенок приходит в большой мир, ничего о нем не зная. Ему надо научиться здесь жить, следовательно, без помощников, особенно самых близких, никак не обойтись. Потребность в наставничестве – одна из важнейших у растущего человека. Ведь, даже став взрослыми и оказавшись в незнакомой среде, разве мы не испытываем необходимости в толковом и благожелательном советчике?

К тому же мы нынче перенасыщены негативной информацией, тиражированием из всех источников страшных историй. Как тут не будешь переживать за свое чадо!

Очень сильно поменялось и экономическое положение. В прошлом финансов было меньше, а детей рожали

ҚР Оқу-ағарту министрлігі **білім беру мекемелерінде психологиялық қолдаудың кешенді бағдарламасын**

әзірлеп, енгізуде.

Ол 500 оқушыға

1 педагог-психолог маманның жүктемесін азайтуды және кәсіби стандарттарды жаңартуды қамтиды.

«Педагог» кәсіби стандарты

педагог-психологтер мен әлеуметтік педагогтерді даярлауға қойылатын талаптарды қамтиды.

Сондай-ақ, **Балаларды зорлық-зомбылықтан қорғау, суицидтің алдын алудан және олардың құқықтары мен әл-ауқатын қамтамасыз ету бойынша 2023–2025 жылдарға арналған кешенді жоспар** қабылданды.

Қазақстанның барлық өңірлерінде мамандар санын көбейту және **психологиялық қызмет орталықтарын ашу** жоспарланған.

ныш пен сенімсіздікке қарамастан, шамадан тыс қамқорлық керек емес. Өйткені, баланың құзыреттерді игеруге әкелетін дербестікке деген маңызды қажеттілігі бұзылады. Ол ересектерді айтпағанда, әр балада бар. Бала шалбарды өзі кие алатынын айтса да, анасы кигізеді. Мен білетін бір бала біреудің көмегінсіз өздігінен тамақтана алмады, себебі анасына бала өзі ботқа жегенде, жан-жағына шашып жейтіні ұнамайтын, сөйтіп ол баласында қарапайым дағдылардың дамуына кедергі келтірді.

Ниет пен мүмкіндіктер

– Мұндай ұсақ-түйектер ауыр зардаптарға әкелуі мүмкін бе?

– Кезең-кезеңімен қалыптасатын дербестіктің болмауы болашақта көрінеді. Жақында маған жұмыс істегісі келмейтін, отбасын құрғысы келмейтін 25–30 жастағы адамдардың ата-аналары жиі жүгінуде. Олардың ойынша, ата-аналары оларды әлі де асырауға міндетті. Бір кездері ұсақ-түйектердің салдары...

Немесе баласының рюкзакын 1-сыныптан бастап өзі жинайтын аналар осы әдеттерін 5-сыныпқа дейін жалғастырады. Өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндігінен айырылған баланың іскерліктері мен дағдылары болмаған жағдайда, онда түрлі тәуелділіктер пайда болып фрустрацияға түсуі мүмкін.

– Біздің оқырмандарымыздың бәрі бұл психологиялық терминді білмейтін шығар.

– Қарапайым тілмен айтқанда: ниеттің қолда бар мүмкіндіктерге сәй-

больше. Сегодня, когда наследников раз-два и обчелся, они особенно ценны, вот и выкладываемся по максимуму...

– Похоже, подошли мы к другой стороне...

– Да. Родителям все же надо знать меру. Усилия не должны становиться избыточными, превращаться в гиперопеку из-за повышенных опасений, недоверия к окружающему миру. Даже если жива в памяти тяжелая ситуация, пережитая в собственном детстве. А то ведь нередко ребенок слышит: «Я лучше знаю, как ты должен себя вести, чем заниматься, с кем дружить». Нарушается не менее важная потребность ребенка – в автономии, ведущей к осваиванию компетенций. Они есть у каждого ребенка, не говоря уже о взрослых. Знать, что я смогу, самостоятельно справлюсь со сложным делом. Малыш твердит, что сам надеет штанишки, а мама отмахивается, продолжает их натягивать. Одному хорошо известному мне ребенку не удавалось даже поесть без посторонней помощи. Мамочку, большую чистюлю, раздражало, что, видите ли, каша летит во все стороны, вот и совала ему в рот ложку до трех лет, мешая выработке своевременного элементарного навыка.

Замыслы и возможности

– Неужели такие мелочи чреваты серьезными последствиями?

– Отсутствие самостоятельности, приобретаемой пошагово, проявляется в будущем. В последнее время ко мне все чаще обращаются родители 25–30-летних отпрысков, не желающих работать, заводить свои семьи. Более того, уверенных, что старшие обязаны по-прежнему их содержать. Вот вам и мелочи, начавшиеся когда-то со штанишек и ложки...

Или пример мамы, которая как начала собирать ребенку школьный рюкзак с 1 класса и одевать тетрадки в обложки, так и продолжает до 5, если не дальше. Бывает уж совсем ни в какие ворота: мама моет 10-летнего сына под душем...

У ребенка, лишённого возможности самореализоваться, при отсутствии умений, навыков нередко возникают разного рода зависимости, начиная от пищевых, которыми он гасит стресс.

кес келмеуі, жоспарлардың жойылуы. Қызы бақылау жұмысынан екі алғаны үшін ренжігенде оны ата-анасы тыныштандыруға асығады.

– **Бірақ бұл дұрыс қой!**

– Керісінше. Бала әр түрлі эмоцияларды: қуаныш пен шаттықты, ашу-ыза мен қайғыны сезінуі керек. Сау психикаға көңіл-күйдің барлық спектрі тән. Адам өмірінде осыларды бәрі кездеседі, оларға дайын болу керек.

Суретін салып, сену...

– **Туған баланды қалай жұбатуға болады? Оған: «Ештеңе етпейді, уайымдама!» деп айтқан дұрыс па?**

– Шектен шығу – жақсы емес. Бала тәрбиесінде қатаң қарым-қатынас аясында өскен балалар өмір шындығына көбірек бейімделетінін және ата-анасы айтқанын орындап келген құрдастарына қарағанда олар табысты болатынын көрсететін зерттеулер бар...

Баламен оның эмоцияларымен бөлісу керек, сіз оның қаншалықты ренжігенін, оның не сезінетінін түсінетініңізді айтуыңыз керек. Ешқандай жағдайда ұрыспаңыз, сөкпеңіз, бірақ не болғанын түсініп, қателермен жұмыс жасаңыз. Дәптерде емес, жалпы жағдай бойынша. Өйткені, біз балаларымызды бестіктер үшін емес, олардың бар болғандары үшін жақсы көреміз.

Ата-аналар арасында перфекционистер көп, олар ұл-қыздарынан барлық жағынан үздік болуды талап етеді. Мүмкін, бұл бәсекелестікке толы өмірге қажет те шығар?

Мұның себебі ересектердің ішкі тапшылығында: олар баланың үздік оқушы, олимпиадалардың жеңімпазы, үздіктер арасында ең жақсы болуын талап етеді. Қазір біз жастарда мазасыздықтың қаншалықты өскенін көріп отырмыз. Үлкендердің, жалпы қоғамның сыртқы қысымынан туындаған шамадан тыс шиеленіс және жоғары жеке мазасыздық невроздарға, жеке тұлғалық бұзылуларға, депрессияның дамуына әкелуі мүмкін. Суицидтік көңіл-күй туралы айту өте қорқынышты...

Мен ата-аналардың шамадан тыс талаптарына байланысты туындаған мазасыздықтың бірнеше жағдайын білемін. Онда аздаған болса да жана-шырлық пен эмоционалды қолдау жоқ. Тек бітпейтін «Сен міндеттісің!» деген сөз ғана.

Он может впасть в состояние фрустрации.

– **Вряд ли всем нашим читателям известен такой мудреный психологический термин.**

– Проще говоря: несоответствие желаний имеющимся возможностям, уничтожение замыслов. Девочка расстроена, получила двойку за контрольную. Родители кидаются успокаивать.

– **Но это же нормально!**

– Напротив. Не давая ребенку соприкоснуться с переживаниями, мы оказываем ему плохую услугу. Нам всем в какой-то степени нужно периодически испытывать самые разные эмоции: ярость, гнев, тоску, грусть, а не только радость и восторг, разумеется, также необходимые. Весь спектр настроений, которые означают здоровую психику. Надо быть готовым, чтобы столкнуться в течение жизни с каждой из эмоций и при этом не разрушиться. Крутые капитаны дальнего плавания не воспитываются в мелкой заводи. Умению пересекать океаны нужно учиться на глубине.

Нарисовали – и поверили...

– **Но как кровинушку утешить, если переживания через край? Например, сказать: «Да наплюй ты на училку, подумашь, делов-то!»**

– Любые крайности – нехорошая история. Нельзя, чтобы ребенок рос в ощущении родительской глухоты, граничащей с жестокостью, но и попустительством ни к чему. Есть исследования, показывающие, что дети, выросшие в рамках жестких отношений, более адаптированы к окружающей действительности и успешнее сверстников, каждую «хотелку» которых срывалась исполнять вся родня...

В данном случае переносить вину на учителя все равно что ругать стол, об угол которого ударился малыш. С ребенком надо разделить его эмоции, сказать, что понимаете, как он расстроен, что на его месте и вы, и кто угодно испытали бы то же самое. Ни в коем случае не ругать, обойтись без упреков, а спокойно и вместе разобраться в случившемся, провести работу над ошибками. Не столько в тетради, сколько по ситуации в целом. В конце концов, мы любим детей не за пятерки, а за то, что они есть у нас.

Министерством просвещения РК активно разрабатывается и внедряется **Комплексная программа психологической поддержки в образовательных учреждениях. Она включает в себя снижение нагрузки на педагогов-психологов из расчета 1 специалист на 500 учащихся и обновление профессиональных стандартов.**

Профессиональный стандарт «Педагог» включает требования к подготовке педагогов-психологов и социальных педагогов.

Также принят **Комплексный план по защите детей от насилия, превенции суицида и обеспечению их прав и благополучия на 2023–2025 гг.**

Запланировано увеличение числа специалистов и открытие **центров психологической службы** во всех регионах Казахстана.

Отбасы институтының бүгінде жойылуының бір себебі ғасырлар бойы қалыптасқан және дәлелденген дәстүрге көптеген өзгеріс енгізуімізде. Отбасының, демек, жалпы қоғамның әл-ауқатының кепілі болып табылатын шынайы құндылықтарды қалпына келтіру туралы ойланатын кез келді...

Иерархияны қорғау мақатында

– Баламен болып жатқан нәрсе үшін отбасы өз жауапкершілігін түсіне ме?

– Ересектер психосоматика, баланың мінез-құлқындағы ауытқулар туралы шағымдармен психологке жүгінген кезде, ең алдымен, себептерді отбасылық жүйеден іздеу керек. Бірақ барлық ата-ана ауыр, жағымсыз шындықты түсінуге, тіпті бұл туралы естуге дайын емес. Алайда, жалпы отбасына әсер етпей, баланың жағдайын түзету тиімсіз. Өйткені энергия ата-анадан балаларға беріледі.

Среди родителей немало перфекционистов, требующих от сыновей и дочерей исключительности во всем. Может быть, это не лишено смысла на пороге взрослой жизни, где сплошная конкуренция?

Причина тут скорее во внутренних дефицитах самих взрослых: таким образом они хотят утвердиться, фанатично настаивая, чтобы ребенок был отличником, победителем олимпиад, лучшим среди лучших. А на самом деле, чтобы он соответствовал какому-то внутри них нарисованному образу. Сейчас мы видим, насколько возросло количество тревожных расстройств у молодых. Избыточное напряжение, вызванное внешним давлением старших, социума в целом, и высокая личностная тревожность могут привести к развитию неврозов, личностных расстройств, депрессий. И, страшно сказать, к суицидальным настроениям...

Я знаю несколько случаев тревожных расстройств, возникших как раз из-за непомерных требований со стороны родителей. Без малейшей эмпатии и эмоциональной поддержки. Только бесконечное «Ты должен!»

В защиту иерархии

– Понимают ли в семьях, что происходящее с ребенком лежит на их совести?

– Когда взрослые обращаются к психологу с жалобами на психосоматику, поведенческие отклонения у ребенка, то прежде всего причины нужно искать в семейной системе. Но не все родители готовы осознать болезненную и неприятную для себя истину, даже услышать о ней. Однако корректировать состояние только ребенка, не затрагивая семью в целом, крайне малоэффективно. Потому что энергия идет от родителей к детям.

– Но разве не вырастают и у хороших родителей проблемные дети?

– Если бы вы знали, сколько у нас театральных, фасадных семей! На людях одно, а за закрытыми дверями совсем другая жизнь. Холод в отношениях, нетерпимость к другому мнению, унижения, насмешки... Или надвигающийся развод, который особенно тяжело переносят малыши. Кстати, подростки тоже: у них пубертатный пе-

– **Бірақ жақсы ата-аналардың балалары да мәселе тудырмай ма?**

– Сіз қаншама екіжүзді отбасыларымыз бар екенін білсеңіз ғой! Сырт көзге өздерін бір жағынан көрсетсе, отбасындағы қарым-қатынастар мүлдем басқа. Өзара қарым-қатынастардағы жылулықтың жоқтығы, бір-бірінің пікіріне тезбеушілік, қорлау, мазақ ету. Кішкентайлар үшін ата-анасының ажырасуы әсіресе қиынға түседі. Жасөспірімдердің жыныстық жетілу кезеңінде бұл қосымша бір сынақ. Ажырасуға бел буған ерлі-зайыптылар мұны ескеруі керек.

– **Өз балаңызға қалай шынайы дос болу туралы кеңес беріңізші.**

– Мен бұл ұғымға қарсымын. Ата-ана балаға дос емес, толыққанды дана ата-ана, барлық өмірлік жағдайларда тірек болуы керек. Салауатты отбасында әрқашан иерархия болуы керек, онда ата-аналар заң, Құдай мен адамдар алдында өз балалары үшін жауап береді. Сондықтан көптеген мәселе бойынша түпкілікті шешімді міндетті түрде үлкендер қабылдауы керек.

Институт семьи сегодня разрушается еще и потому, что мы внесли много путаницы в сложившееся и проверенное веками. Пора задуматься над восстановлением истинных ценностей, в которых залог благополучия семьи, а значит, и общества в целом...

риод с гормональным пожаром, еще одно испытание не всем под силу. Супругам, решившим стать бывшими, это надо обязательно учитывать.

– **Посоветуйте, как стать настоящим другом своему ребенку.**

– Я решительно против такой подмены понятий. Ему надо быть не другом, а полноценным мудрым родителем, опорой во всех жизненных ситуациях. В здоровой семье всегда должна существовать иерархия, когда родители перед законом, богом и людьми несут ответственность за своего ребенка. Поэтому окончательное решение по многим вопросам, особенно ключевым, непременно обязано быть на стороне старшего.

A close-up photograph of three young people of East Asian descent smiling warmly at the camera. They are huddled together, with their heads tilted and eyes sparkling. The lighting is soft and natural, highlighting their features. The background is blurred, focusing attention on the subjects.

ЖАСӨСПІРІМДЕР
ОРТАСЫНДА БУЛЛИНГТІҢ
АЛДЫН АЛУДЫҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕСІ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРОФИЛАКТИКИ БУЛЛИНГА В ПОДРОСТКОВОЙ СРЕДЕ

А. Б. Сапарбаева,
жетекші маман,
«Өркен» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық
ғылыми-практикалық институты,
Алматы қ.

А. Б. Сапарбаева,
ведущий специалист,
Национальный
научно-практический институт
благополучия детей «Өркен»,
г. Алматы

Бүгінгі таңда жасөспірімдер ортасында жәбірлеудің (буллингтің) алдын алу мәселесі жаһандық сипатқа ие. Бүкіл әлемде осы тақырып бойынша көптеген зерттеулер жүргізілді. Жәбірлеудің (буллинг) баланың физикалық жағдайына ғана емес, сонымен бірге оның психологиялық дамуына, жеке тұлғаның қалыптасуына да әсер етеді.

Осы мәселені шешу үшін Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында балалар мен жасөспірімдер ортасында жәбірлеудің (буллингтің) алдын алу мәселесінде тәсілдер, әдіснамалар мен нақты тәжірибелер енгізіледі. Алайда, бұл тәжірибелерді қолдану және оларды кеңінен тарату мәселесі өте маңызды аспект болып қала береді.

Жәбірлеудің (буллингтің) және оның салдарының алдын алу саласында жұмыс істейтін ғылым әлемінің өкілдері: Д.Ольвеус (Норвегия), К.Ригби (Австралия), Д.Пеплер (Канада), П.К.Смит (Англия), К.Салмивалли (Финляндия), Р.Ортег (Испания), Д.Эспелейдж (АҚШ) және т.б. Олар буллингтің алдын алу және оған қарсы тұру бойынша көптеген бағдарлама әзірледі, оларды қарастыру барысында олардың көпшілігіне тән маңызды элементтерді бөліп көрсету қажет.

Оларға мыналар жатады:

- мектеп педагогтері және білім алушылармен жұмыс;

На сегодняшний день вопрос профилактики травли (буллинга) в подростковой среде имеет глобальный характер. По всему миру проведено множество исследований ученых по данной теме. Травля (буллинг) наносит непоправимый ущерб не только физическому состоянию ребенка, но также влияет на его психологическое развитие, формирование и становление личности.

Для решения данной проблемы в организациях образования Республики Казахстан внедряются подходы, методологии и конкретные практики в вопросе профилактики травли (буллинга) в детско-подростковой среде. Однако чрезвычайно важным аспектом остается вопрос применения этих практик и их повсеместного распространения.

Представителями научного мира, работающими в области профилактики травли (буллинга) и ее последствий, являются ученые: Д. Ольвеус (Норвегия), К. Ригби (Австралия), Д. Пеплер (Канада), П. К. Смит (Англия), К. Салмивалли (Финляндия), Р. Ортег (Испания), Д. Эспелейдж (США) и др. Ими разработано множество программ по профилактике и противодействию травле (буллингу), при рассмотрении которых необходимо выделить важные элементы, присущие большинству из них.

В своем выступлении на Республиканском съезде педагогов Глава государства Касым-Жомарт Токаев отметил:

«Буллинг наносит непоправимый ущерб душевному состоянию и здоровью детей и подростков, оказывает негативное влияние на процесс обучения, влечет за собой отстраненность от социальной среды и ментальные нарушения. Государство должно обеспечить защиту прав и безопасность ребенка. Необходимо навсегда искоренить буллинг».

Мемлекет Басшысы
Қасым-Жомарт
Тоқаев Республи-
калық педагогтер
съезінде сөйлеген
сөзінде:
**«Буллинг балалар
мен жасөспірім-
дердің психикалық
жай-күйі мен денса-
улығына орны тол-
мас зиян келтіреді,
оқу үдерісіне теріс
әсер етеді, әлеумет-
тік ортадан шеттету-
ге және психикалық
бұзылуларға әкеп
соғады. Мемлекет
баланың құқықта-
ры мен қауіпсіздігін
қорғауды қамтама-
сыз етуі керек.
Буллингті біржола
жою керек».**

- психологтер мен мұғалімдердің ата-аналармен кездесуі;
- оқыту тренингтері;
- жалпы мектеп ережелері мен мектеп мәдениетін практикалық қолдану және т. б.

Буллингке қарсы бағдарламаларда жасөспірімнің кез келген девиантты немесе агрессивті мінез-құлқымен жұмыс істеудің тәртіптік әдістеріне баса назар аударылады.

Құрдастарымен жұмыс жасауда білім алушылардың психологиялық әл-ауқатын қолдау схемалары жәбірлеу (буллинг) жағдайында жұмыс істеудің танымал тәсілдері болып табылады. Бұл тәсіл жасөспірімдерге жан-жалдарды жұмсақ шешу жолдарын үйренуге мүмкіндік береді. Осындай тренингтерден өткен көптеген білім алушылар құрдастары арасында қарым-қатынас орнатуға ғана емес, сонымен қатар оқу үлгерімін жақсартуға арналған схемаларды қолдану дағдыларын игереді.

Финдік Kiva жобасы құрдастар арасындағы қолдауды қамтиды. Осылайша, білім беру ұйымының орта буынында жоғары сынып оқушыларының бастауыш сынып оқушылары-

К ним относятся:

- работа с педагогами школ и с обучающимися;
- встречи психологов и педагогов с родителями;
- обучающие тренинги;
- практическое применение общих школьных правил и школьной культуры и т. д.

В программах противодействия буллингу акцент также ставится на дисциплинарные методы работы с любым отклоняющимся или агрессивным поведением подростка.

В работе со сверстниками **схемы поддержки психологического благополучия обучающихся** являются популярными способами работы в ситуации травли (буллинга). Этот подход позволяет подросткам обучаться способам мягкого урегулирования конфликтов. Многие обучающиеся, прошедшие подобные тренинги, овладевают навыками использования схем, предназначенных не только для налаживания взаимоотношений среди сверстников, но также и для улучшения успеваемости.

Финский проект Kiva включает в себя поддержку среди сверстников. Так, в среднем звене организации образования используются схемы консультативной помощи страшекклассников учащимся младших классов, а также действует школа наставничества. Этот подход подразумевает прохождение учащимися старших классов курсов наставничества как внутри школы, так и на сторонних площадках при поддержке квалифицированных специалистов.

Внедрение в воспитательный процесс дисциплинарных методов является этически сложным вопросом как для педагогического коллектива, так и для обучающихся. Существует проблема относительно эффективных способов работы с инициаторами травли (буллинга), так как, помимо школьного коллектива, имеется позиция родителей, которые не всегда поддерживают общешкольную поли-

на консультациялық көмек көрсету схемалары қолданылады, сондай-ақ тәлімгерлік мектебі жұмыс істейді. Бұл тәсіл жоғары сынып оқушыларының білікті мамандардың қолдауымен мектеп ішінде де, үшінші тарап алаңдарында да тәлімгерлік курстарынан өтуін білдіреді.

Тәрбие үдерісіне тәртіптік әдістерді енгізу педагогикалық ұжым үшін де, білім алушылар үшін де этикалық тұрғыдан күрделі мәселе болып табылады. Жәбірлеу (буллинг) бастамашыларымен жұмыс істеудің тиімді әдістеріне қатысты мәселе бар, өйткені мектеп ұжымынан басқа, жәбірлеуге (буллинге) қатысты жалпы мектеп саясатын әрдайым қолдамайтын ата-аналардың ұстанымы бар. Бұл жағдайда бастамашылардың кез келген жазасы заңсыз болады.

Ғалым Ригби өз еңбектерінде тәртіптік шаралар мен жазалар тақырыбына қатысты әртүрлі тәсілдерді қарастырып, қорытындылады. Австриялық және неміс мұғалімдеріне жүргізілген сауалнама сауалнамаға қатысқан респонденттердің аз ғана бөлігі жәбірлеу жағдайларын елемеге болатындығын анықтады. Бұл стратегияның идеясы – туындаған әр жанжал бойынша мектеп әкімшілігі және ата-аналармен өзара әрекеттесу және жәбірленушіге өз құқықтарын қорғауға көмектесу.

Салмивалли, Гаранду, Поскипарта есімді зерттеушілер 339 жәбірлеу жағдайын талдап, Финляндияның KiVa бағдарламасы аясында мектептерде қолданылатын «қарама-қайшылықты» және «қарама-қайшылықсыз» тәсілдерді салыстырды. Қарсыласу орта мектептерде ең сәтті болды және қысқа мерзімде виктимдеу деңгейін төмендетуге көмектесті. Бұл жағдайда агрессор жәбірленушіні қорлағаны үшін жазаланады, мұғалім және басқа ересектер бұл фактіні жасырмайды және мұндай мінез-құлықты қабылдамайды.

Ұзақ мерзімді перспективада бастауыш сынып оқушылары арасында табысқа жететін «қарама-қайшылықсыз» стратегия ең қолайлы. Оның бағыттарының бірі – медиация, онда агрессор мен жәбірленушінің рөлдеріне бөліну жоқ.

тику по отношению к травле (буллингу). В этом случае любое наказание инициаторов будет являться непропорциональным.

Ученый Ригби в своих работах рассмотрел и обобщил различные подходы к теме дисциплинарных мер и взысканий. Проведенный опрос австрийских и немецких учителей показал, что из опрошенных респондентов лишь малая часть посчитала, что смогут проигнорировать случаи с проявлением травли. Идея данной стратегии заключается в том, чтобы взаимодействовать с администрацией школы и родителями по каждому возникшему конфликту и помогать жертве отстоять собственные права.

Исследователи Салмивалли, Гаранду, Поскипарта проанализировали 339 случаев травли, провели сравнение «конфронтационного» и «неконфронтационного» подходов, которые используются в школах в рамках финской Программы KiVa. Противоборство оказалось наиболее успешным в средних школах и в кратчайшие сроки помогло снизить уровень виктимизации. При таком подходе агрессор получает наказание за совершенный акт травли жертвы, педагог и другие взрослые не скрывают данного факта и не приемлют подобное поведение.

Для долгосрочной перспективы наиболее приемлема «неконфронтационная» стратегия, которая имеет успех среди младших школьников.

АҚШ-та әлеуметтік-эмоционалды тәрбиеге бағытталған бағдарламалар ең танымал. Бұл тәсілдің ерекшелігі і– эмоционалды интеллектті арттыруға, балаларды эмпатия мен эмоционалды өзін-өзі реттеуге, жанжал жағдайындағы мінез-құлыққа және достық қарым-қатынас орнатуға, асертивтілікке (адамның сыртқы бағалау мен әсерге тәуелді болмау қабілеті) үйретуге баса назар аудару.

Сонымен қатар, зерттеушілер өз жұмыстарында қалпына келтіретін (жазаланбайтын) тәсілдерді, яғни агрессорды оңалтуды атап өтеді. Бірақ олар көбінесе жәбірлеудің (буллингтің) бастамашылары бұрынғыдай әрекет ете алады деп айыпталады, яғни айналасындағыларға агрессия көрсетіп, өздерінің жазасыздығын сезінеді. Дегенмен, оңалту тәсілінің негізгі қағидасы жанжалды шешу және зиянды жою болып табылады, өйткені бастамашыға өз әрекетінің салдарын мойындауға және жәбірленушінің материалдық, физикалық немесе психологиялық жағдайын толтыруға мүмкіндік беріледі.

Мектептегі жәбірлеу тақырыбымен жұмыс істеу үшін маңызды үш компонент бар:

- мектеп саясаты мен рәсімдері;
- жәбірлеуге ден қою бойынша қызметкерлерге арналған тренингтер;
- әлеуметтік-эмоционалды оқыту және буллингтің ерекшеліктерін түсіну.

Ольвеус өзінің бағдарламасын әзірлеу кезінде жәбірлеуге қарсы тұрудың маңызды алғышарттары мұғалімдер арасындағы ашық қарым-қатынас және мектептің осы мәселеге қызығушылығы екенін анықтады. Kiva жобасы бойынша мектеп деңгейіндегі және сынып деңгейіндегі жұмыс арасындағы айырмашылықтарды талдау виктимдеудің маңыздылығы мұғалімдердің қорлауға төзімсіздігі екенін көрсетті, яғни жәбірлеуге куә болған мұғалім бұл туралы әріптестеріне өз кезегінде нақты оқушылардың мінез-құлқына назар аудару үшін хабарлайды.

Әр түрлі буллингке қарсы бағдарламалар бүкіл әлемде кең таралған. Көптеген елде бір немесе екі бағдарлама жиі кездеседі. Ерекшелігі – әкімшілік

В профилактике буллинга ведущей является роль **педагога**. Именно педагог, будь то классный руководитель, предметник, имеет возможность наблюдать за поведением обучающихся и вовремя пресечь агрессивное поведение среди подростков.

Одним из ее направлений является медиация, при которой отсутствует разделение на роли агрессора и жертвы.

В то же время исследователи отмечают в своих работах и восстановительные (некарательные) подходы, т. е. реабилитацию агрессора. Но их часто обвиняют в том, что инициаторы травли (буллинга) могут продолжать вести себя как и раньше, т. е. проявлять агрессию к окружающим, чувствуя свою безнаказанность. Но все же основополагающим принципом реабилитационного подхода является разрешение конфликта и устране-

Буллингтің алдын алуда мұғалімнің рөлі жетекші болып табылады. Ол мұғалім, ол сынып жетекшісі, пән мұғалімі болсын, оқушылардың мінез-құлқын бақылауға және жасөспірімдер арасындағы агрессивті мінез-құлықты уақытында тоқтатуға мүмкіндік алады.

субъектілердің әртүрлі әлеуметтік мәселелерге қатысты мемлекеттік ұсыныстарды қабылдауға немесе қабылдамауға құқығы бар елдер немесе мемлекетте бір бағдарламаның екіншісіне қатысты тиімділігі зерттелетін жағдай.

Қазақстанда балалардың, педагогтер мен ата-аналардың осы қауіпті әлеуметтік құбылысқа бірлесіп қарсы іс-қимыл жасауы үшін жағдай жасауға бағытталған буллингке қарсы бағдарламалар әзірленуде.

Осылайша, буллингтің алдын алу жөніндегі халықаралық және отандық бағдарламалар кез келген зорлық-

*В США наибольшей популярностью пользуются программы, направленные на **социально-эмоциональное воспитание**. Особенностью данного подхода является упор на повышение эмоционального интеллекта, обучение детей эмпатии и эмоциональной саморегуляции, поведению в конфликтных ситуациях и умению налаживать дружеские отношения, асертивности (способности человека не зависеть от внешней оценки и влияния).*

ние вреда, так как инициатору дается возможность признать последствия своего поступка и восполнить материальное, физическое или психологическое состояние жертвы.

Существуют три компонента, которые важны для работы с темой школьной травли:

- школьная политика и процедуры;
- тренинги для персонала по реагированию на травлю;
- социально-эмоциональное обучение и понимание особенностей буллинга.

Ольвеус при разработке своей программы обнаружил, что важными предпосылками противодействия травле являются открытая коммуникация среди педагогов и заинтересованность школы в данной проблеме. Анализ различий между работой на уровне школы и на уровне класса в рамках проекта KiVa показал, что важным в виктимизации является нетерпимость педагогов по отношению к травле, т. е. учитель, ставший свидетелем травли, сообщает об этом коллегам, чтобы они, в свою очередь, обратили внимание на поведение конкретных учеников.

Различные антибуллинговые программы распространены по всему миру. В большинстве стран распространена либо одна, либо две программы. Исключением являются страны, где административные субъекты имеют право на принятие или отказ от государственных рекомендаций по отношению к различным социальным проблемам, или же если в государстве проходит исследование эффективности одной программы относительно другой.

В Казахстане разрабатываются антибуллинговые программы, направ-

Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында **буллингтің алдын алу мәселесі** кәмелетке толмағандардың девиантты мінез-құлқына қарсы **тұруға** бағытталған маңызды факторлардың бірі болып табылады.

Вопрос **профилактики буллинга** в организациях образования Республики Казахстан – один из важнейших факторов, направленных на **противодействие девиантному поведению несовершеннолетних.**

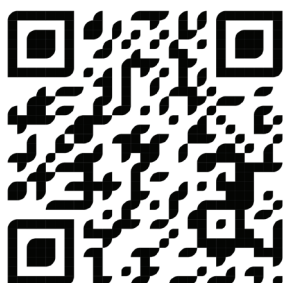
зомбылықты жоюмен практикалық жұмыстың маңызды қолданбалы аспектілері болып табылады.

Бірақ сонымен бірге, осы тақырып бойынша жүргізілген зерттеулерге қарамастан, әлемде әлі күнге дейін көптеген елге сәйкес келетін буллингке қарсы бірыңғай бағдарлама жоқ. Мектептерде буллингке қарсы бағдарламаларды жүзеге асыру заңмен бекітілген елдерде де (АҚШ, Германия, Австрия және т.б.) бұл мәселе шешімін тапқан жоқ...

ленные на создание условий для совместного противодействия детей, педагогов и родителей этому опасному социальному явлению.

Таким образом, международные и отечественные программы по профилактике буллинга – важные прикладные аспекты практической работы с искоренением любых видов насилия.

Но в то же время, несмотря на проводимые исследования по данной теме, в мире до сих пор не существует единой программы противодействия буллингу, которая могла бы подойти большинству стран. Даже в странах, где реализация программ противодействия буллингу в школах является законодательно утвержденной (США, Германия, Австрия и др.), эта проблема далека от разрешения...

КЕЙС ӘДІСІ АРҚЫЛЫ ӘР ТҮРЛІ ЖАНРДАҒЫ МӘТІНДЕРДІ ТАЛДАУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ АНАЛИЗА
ТЕКСТОВ РАЗЛИЧНЫХ ЖАНРОВ
ЧЕРЕЗ **КЕЙС-МЕТОД**

В. А. Бекетаева,

орыс тілі және әдебиеті мұғалімі,
«Талдыбұлақ жалпы білім беретін
мектебі» КММ,
Атырау облысы

Кәзіргі заманғы білім беру білім алушыларды кәсіби және әлеуметтік өмірге белсенді қатысуға даярлау міндетіне тап болуда, бұл олардың аналитикалық ойлау мен ақпаратты сыни тұрғыдан бағалау қабілетін қоса алғанда, кең ауқымды дағдыларын дамытуды талап етеді. Осыған байланысты әр түрлі жанрдағы мәтіндерді талдау дағдыларын дамыту ерекше маңызға ие, өйткені мәтіндерді түсіндіру, салыстыру және бағалау қабілеті оқушылардың зияткерлік қабілеттерін қалыптастыруда шешуші рөл атқарады.

Бұл дағдыларды дамытудың тиімді әдістерінің бірі – білім беру практикасында белсенді қолданылатын кейс әдісі.

Кейс әдіс педагогикалық технология ретінде XX ғасырдың басында пайда болды. Гарвард бизнес мектебінде және бүкіл әлем бойынша әртүрлі білім беру мекемелерінде тез танымал болды.

Әр түрлі жанрдағы мәтіндерді талдау үшін кейс әдісін қолдану. Әр түрлі жанрдағы мәтіндерді талдауда кейс әдісін сәтті қолдану үшін бірнеше негізгі факторды ескеру қажет.

➤ **Мәтіндерді таңдау.** Білім алушыларды қызықтыратын және әртүрлі жанрлық ерекшеліктерді қамтитын мәтіндерді таңдау маңызды. Бұл әдеби шығармалар (әңгімелер, романдар, поэмалар), сондай-ақ публицистикалық мақалалар, ғылыми зерттеулер, құқықтық құжаттар және т. б. болуы мүмкін.

➤ **Кейстерді дайындау.** Кейс мұқият дайындалып, оқушылар талдауы керек жағдайдың нақты сипаттамасын қамтуы керек. Кейсте мәтіннің негізгі аспектілерін анықтауға және оны терең талдауға ынталандыратын сұрақтар мен тапсырмалар болуы маңызды.

➤ **Жұмысты ұйымдастыру.** Шағын топтарда білім алушылардың жұмысын ұйымдастыру маңызды, бұл пікір алмасуға және ұжымдық талқылауға ықпал етеді. Бұл балаларға өз көзқарастарын

В. А. Бекетаева,

учитель русского языка
и литературы,
КГУ «Талдыбулакская
общеобразовательная школа»,
Улытауская область

Современное образование сталкивается с задачей подготовки обучающихся к активному участию в профессиональной и социальной жизни, что требует развития у них широкого спектра навыков, включая аналитическое мышление и умение критически оценивать информацию. В этом плане особое значение приобретает развитие навыков анализа текстов различных жанров, поскольку умение интерпретировать, сравнивать и оценивать тексты играет ключевую роль в формировании интеллектуальных способностей обучающихся.

Одним из эффективных методов, способствующих развитию этих навыков, является кейс-метод, который активно используется в образовательной практике.

Кейс-метод как педагогическая технология зародился в начале XX в. в Гарвардской школе бизнеса и быстро завоевал популярность в различных образовательных учреждениях по всему миру.

Применение кейс-метода для анализа текстов различных жанров. Для успешного применения кейс-метода в анализе текстов различных жанров необходимо учитывать несколько ключевых факторов.

➤ **Выбор текстов.** Важно подобрать тексты, которые будут представлять интерес для обучающихся и содержать разнообразные жанровые особенности. Это могут быть как литературные произведения (рассказы, романы, поэмы), так и публицистические статьи, научные исследования, юридические документы и др.

➤ **Подготовка кейсов.** Кейс должен быть тщательно подготовлен, включать ясное и конкретное описание ситуации, которую обучающиеся должны проанализировать. Важно, чтобы кейс содержал вопросы и задания, направленные на выявление ключевых аспектов текста и стимулирующие его глубокий анализ.

Кейс әдісі – білім алушыларға теориялық білімді тәжірибеде қолдануға, сыни ойлауды дамытуға және негізделген шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін нақты немесе имитацияланған жағдайларды талдауға негізделген оқыту технологиясы.

дәлелдеуге, балама пікірлерді ескеруге және оңтайлы шешімдерді бірлесіп іздеуге үйренуге мүмкіндік береді.

Басшылық ету және қолдау. Мұғалім талқылауды бағыттау, жетекші сұрақтар қою және білім алушыларға талдаудың маңызды аспектілеріне назар аударуға көмектесу арқылы кейс әдісін қолдану үдерісінде шешуші рөл атқарады.

Кейс әдісін практикалық қолдану. Әр түрлі жанрдағы мәтіндерді талдау дағдыларын дамытудағы кейс әдісінің тиімділігін зерттеу үшін 7 сынып оқушылары арасында білім беру мекемесінің базасында эксперимент жүргізілді. Экспериментке 6 адамнан тұратын 10 шағын топқа бөлінген 60 оқушы қатысты. Эксперимент бір оқу кезеңінде жүргізіліп, келесі кезеңдерді қамтыды.

1. Дайындық кезеңі

✓ Мәтіндерді таңдау. Әр түрлі жанрдағы мәтіндер, соның ішінде классикалық және заманауи әдебиет (әңгімелер, романдар), публицистика, ғылыми мақалалар және құқықтық құжаттар таңдалды. Мәтіндер олардың күрделілігі мен білім алушылар үшін өзектілігін ескере отырып таңдалды.

✓ Істерді әзірлеу. Әр мәтін үшін жағдайдың сипаттамасын, мәтінді терең талдауға бағытталған сұрақтар мен тапсырмаларды қамтитын жағдай жасалды. Мысалы, А. П. Чеховтың «Каштанка» әңгімесі үшін кейс кейіпкерлерінің мотивтері, символикасы және шығарманың тақырыптық сызықтары туралы сұрақтарды қамтыды.

2. Іске асыру кезеңі

✓ Топтарда жұмыс істеу. Оқушылар шағын топтарға бөлініп, талдау үшін кейстер алды. Әр топта жауап дайындауға бір апта уақыт болды. Жұмыс барысында білім алушылар мәтіндерді талдап, мәселелерді талқылады, пікірлерімен бөлісті және бірлескен қорытындылар тұжырымдады.

✓ Нәтижелермен таныстыру. Бір аптадан кейін әр топ өз нәтижелерін ауызша баяндама және жазбаша есеп түрінде ұсынды. Презентацияларға кейс сұрақтарына жауаптар, мәтінді талдау және топ жасаған қорытындылар кірді.

3. Бағалау кезеңі

✓ Мұғалімнің бағалауы. Мұғалім топтардың жұмысын талдаудың тереңдігі, тұжырымдардың дәлелденуі,

➤ **Организация работы.** Важно организовать работу обучающихся в малых группах, что способствует обмену мнениями и коллективному обсуждению. Это позволяет детям учиться аргументировать свои точки зрения, учитывать альтернативные мнения и совместно искать оптимальные решения.

Руководство и поддержка. Педагог играет ключевую роль в процессе применения кейс-метода, направляя обсуждение, задавая наводящие вопросы и помогая обучающимся сфокусироваться на важных аспектах анализа.

Практическое применение кейс-метода. Для исследования эффективности кейс-метода в развитии навыков анализа текстов различных жанров был проведен эксперимент на базе образовательного учреждения среди обучающихся 7 классов. В эксперименте участвовали 60 обучающихся, разделенные на 10 малых групп по 6 человек. Эксперимент проводился в течение одного учебного периода и включал следующие этапы.

1. Подготовительный этап

✓ Выбор текстов. Были отобраны тексты различных жанров, включая классическую и современную литературу (рассказы, романы), публицистику, научные статьи и юридические документы. Тексты были выбраны с учетом их сложности и актуальности для обучающихся.

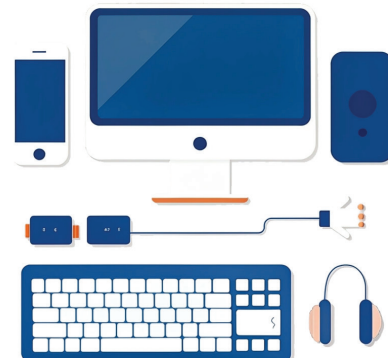
✓ Разработка кейсов. Для каждого текста был разработан кейс, включающий описание ситуации, вопросы и задания, направленные на глубокий анализ текста. Например, для рассказа А. П. Чехова «Каштанка» кейс включал вопросы о мотивах персонажей, символике и тематических линиях произведения.

2. Этап реализации

✓ Работа в группах. Обучающиеся были разделены на малые группы и получили кейсы для анализа. Каждая группа имела одну неделю на подготовку ответа. В процессе работы обучающиеся анализировали тексты, обсуждали вопросы, делились мнениями и формулировали совместные выводы.

✓ Презентация результатов. По истечении недели каждая группа представляла свои результаты в форме устного доклада и письменного отчета. Презентации включали ответы на вопросы кейса, анализ текста и выводы, сделанные группой.

Кейс-метод представляет собой обучающую технологию, основанную на разборе реальных или смоделированных ситуаций, что позволяет обучающимся применять теоретические знания на практике, развивать критическое мышление и принимать обоснованные решения.

Осылайша, білім беру үдерісінде кейс әдісін қолдану әртүрлі жанрдағы мәтіндерді талдау дағдыларын дамытуда өзінің жоғары тиімділігін көрсетті. Бұл әдісті оқу бағдарламаларына енгізу білім беру сапасын едәуір арттыруға және білім алушыларды табысты кәсіби қызметке дайындауға мүмкіндік береді.

тәсілдердің креативтілігі және презентация сапасы сияқты бірнеше критерийлер бойынша бағалады. Сондай-ақ әрбір білім алушының топтық талқылауға қатысуына жеке бағалау жүргізілді.

4. Кері байланыс.

Нәтижелерді ұсынғаннан кейін әр топ оқытушыдан және басқа білім алушылардан кері байланыс алды, бұл түсінуді жақсартуға және аналитикалық дағдыларды дамытуға ықпал етті.

Кейстің мысалы. Мысалы, экспериментте А. П. Чеховтың «Каштанка» әңгімесі негізінде қолданылған жағдайлардың бірін қарастырайық.

Жағдаят. Сіз дәрісті дайындау үшін әңгімеге терең талдау жасау тапсырылған 7-сынып оқушысысыз.

Сұрақтар

- Басты кейіпкер – Каштанканың негізгі мотивтері қандай?
- Олар әңгіме барысында қалай өзгереді?
- Әңгімеде символизм қандай рөл атқарады? Мысалдар келтіріп, олардың мағынасын түсіндіріңіз.
- Шығармада қандай әлеуметтік және философиялық тақырыптар көтеріледі?
- Олар кейіпкерлердің әрекеттері мен ойлары арқылы қалай ашылады?
- Каштанка мен басқа кейіпкерлерге, мысалы, Лука Александрович пен ағаш ұстасының әйеліне салыстырмалы талдау жасаңыз.
- Қандай параллельдер мен қарама-қайшылықтарды ажыратуға болады?

Білім алушыларға аталған аспектілерді егжей-тегжейлі талдауға, әңгіме мәтінін, оқу әдебиеттерін және өз тұжырымдарын дәлелдеу үшін өз түсіндірмелерін пайдалану ұсынылды.

Зерттеу нәтижелері. Эксперимент нәтижелерін талдау кейс әдісін қолдану 7-сынып оқушыларының аналитикалық дағдыларын айтарлықтай жақсар-

3. Этап оценки

✓ Оценка преподавателем. Педагог оценивал работу групп по нескольким критериям, включая глубину анализа, аргументированность выводов, креативность подходов и качество презентации. Также проводились индивидуальные оценки участия каждого обучающегося в групповом обсуждении.

4. Обратная связь

После презентации результатов каждая группа получала обратную связь от преподавателя и других обучающихся, что способствовало улучшению понимания и развитию аналитических навыков.

Пример кейса. Для примера рассмотрим один из кейсов, использованных в эксперименте на основе рассказа А. П. Чехова «Каштанка».

Ситуация. Вы обучающийся 7 класса, которому поручено провести глубокий анализ рассказа для подготовки лекции.

Вопросы

- Каковы основные мотивы главной героини – собаки Каштанки?
- Как они изменяются на протяжении рассказа?
- Какую роль играет символика в рассказе? Приведите примеры и объясните их значение.
- Какие социальные и философские темы поднимаются в произведении?
- Как они раскрываются через действия и мысли персонажей?
- Проведите сравнительный анализ Каштанки и других персонажей, например, Луки Александровича и жены столяра.
- Какие параллели и контрасты можно выделить?

Обучающимся предлагалось детально проанализировать указанные аспекты, использовать текст рассказа, учебную литературу и собственные интерпретации для аргументации своих выводов.

Результаты исследования. Анализ результатов эксперимента показал, что применение кейс-метода способствовало значительному улучшению аналитических навыков обучающихся 7 класса.

Оценка уровня навыков проводилась по четырем основным категориям.

1. **Уверенность в интерпретации текстов.** До применения кейс-метода

туға ықпал еткенін көрсетті.

Дағдылар деңгейін бағалау төрт негізгі санат бойынша жүргізілді.

1. Мәтіндерді түсіндіруге деген сенімділік. Кейс әдісін қолданар алдында орташа баға 2 балды құрады, кейін ол 4,5 балға дейін көтерілді. Білім алушылар мәтіндерді неғұрлым сенімді түсіндіре бастады, олардың жанрлық ерекшеліктерін анықтап, шығармалардың мағынасын тереңірек түсінді.

2. Ойларды дәлелді жеткізу. Кейс әдісін қолданар алдында осы санаттағы орташа балл 2,5 балды, ал кейін – 4,7 балды құрады. Білім алушылар мәтінді талдау мен қосымша дерек-көздерге сүйене отырып, өз ойларын неғұрлым нақты және дәлелді түрде айтуды үйренді.

3. Әр түрлі көзқарастарды ескеру. Кейс әдісін қолданар алдында орташа баға 2 балды, кейін – 4,3 балды құрады. Білім алушылар әртүрлі көзқарастарды ескеріп, оларды топта талқылап, неғұрлым негізделген қорытындыларды тұжырымдай бастады.

4. Топта жұмыс істеу дағдылары. Кейс әдісін қолданғанға дейінгі орташа баға 2,5 балды, кейін – 4,6 балды құрады. Білім алушылар топта тиімді өзара әрекеттесу дағдыларын дамытты, бұл мәтіндерді тереңірек талдауға және шешімдерді бірлесіп іздеуге ықпал етті.

Бағалау 5 балдық шкала бойынша жүргізілді, мұнда 1 балл – төмен деңгей, 5 балл – жоғары деңгей.

Зерттеу нәтижелері: кейс әдісін қолданғанға дейін және қолданғаннан кейін

Кейс әдісі білім беру үдерісін едәуір байыта алатын және білім алушылардың жан-жақты дамуына ықпал ететін қуатты педагогикалық құрал болып табылады. Оны мектеп бағдарламаларына енгізу күрделі мәселелерді шешуге және әртүрлі қызмет салаларында өзін-өзі табысты жүзеге асыруға дайын талдаушылардың, ойшылдардың жаңа буынын тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

Таким образом, применение кейс-метода в образовательном процессе показало свою высокую эффективность в развитии навыков анализа текстов различных жанров. Внедрение этого метода в учебные программы позволит значительно повысить качество образования и подготовить обучающихся к успешной профессиональной деятельности.

средняя оценка составляла 2 балла, после она повысилась до 4,5 баллов. Обучающиеся стали более уверенно интерпретировать тексты, выявлять их жанровые особенности и глубже понимать смысл произведений.

2. Аргументированное изложение мыслей. Средняя оценка в этой категории до применения кейс-метода составляла 2,5 балла, а после – 4,7 балла. Обучающиеся научились более четко и аргументированно излагать свои мысли, основываясь на анализе текста и дополнительных источниках.

3. Учет различных точек зрения. До применения кейс-метода средняя оценка составляла 2 балла, после – 4,3 балла. Обучающиеся стали лучше учитывать различные точки зрения, обсуждать их в группе и формулировать более обоснованные выводы.

4. Навыки работы в группе. Средняя оценка до применения кейс-метода составляла 2,5 балла, после – 4,6 балла. Обучающиеся развили навыки эффективного взаимодействия в группе, что способствовало более глубокому анализу текстов и совместному поиску решений.

Оценка проводилась по 5-балльной шкале, где 1 балл – низкий уровень, 5 баллов – высокий уровень.

Результаты исследования:

до и после применения кейс-метода

Кейс-метод является мощным педагогическим инструментом, который может значительно обогатить образовательный процесс и способствовать всестороннему развитию обучающихся. Его внедрение в школьные программы позволит воспитать новое поколение аналитиков, мыслителей, готовых к решению сложных задач и успешной самореализации в различных сферах деятельности.

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ ЕҢБЕК ҰТҚЫРЛЫҒЫ ОРТАЛЫҒЫ

ЦЕНТР ТРУДОВОЙ МОБИЛЬНОСТИ Г. АЛМАТЫ

**Жаңабаев Әділет
Дәулетұлы
Руководитель
Карьерного центра**

Редакцияның бүгінгі қонағы Әділет Дәулетұлы Жаңабаев, Мансап орталығының басшысы.

– Еңбек ұтқырлығы орталығы туралы айтып беріңізші. Сіздер қандай функцияларды атқарасыздар?

– Қазақстан Республикасының Әлеуметтік кодексін іске асыру шеңберінде 2023 жылғы 1 шілдеден бастап Алматыда Еңбек ұтқырлығы орталығы жұмыс істейді, ал бұрын жұмыс істеп тұрған халықты жұмыспен қамту орталығы Мансаптық орталық болып қайта құрылды.

Бұл орталықтардың негізгі мақсаты – жұмыс іздеушілерге жұмыс іздеуде, ал жұмыс берушілерге кадрларды іріктеуде көмек көрсету. Сондай-ақ олардың функцияларына жұмыспен қамтуға жәрдемдесудің белсенді шараларын

Сегодня гость редакции Әділет Дәулетұлы Жаңабаев, руководитель Карьерного центра.

– Расскажите, пожалуйста, про Центр трудовой мобильности. Какие функции вы выполняете?

– В рамках реализации Социального кодекса Республики Казахстан с 1 июля 2023 года в Алматы функционирует Центр трудовой мобильности, а ранее действующий Центр занятости населения преобразован в Карьерный центр.

Основная цель данных центров заключается в том, чтобы оказать содействие соискателям в поиске работы, а работодателям в подборе персонала. Также в их функции входит реализация активных мер содействия занятости и

іске асыру және жұмыссыздықтан әлеуметтік қорғауды ұйымдастыру кіреді.

– Орталық еңбек ұтқырлығын қамтамасыз ету үшін жұмыс берушілермен қалай өзара іс-қимыл жасайды?

– Қазақстан Республикасының Әлеуметтік кодексіне сәйкес, еңбек ұтқырлығы орталықтары (мансаптық орталықтар) азаматтарды жұмысқа орналастыру кезінде делдалдықты жүзеге асырады. Бұл процесс жұмыс берушілер үшін кадрларды іріктеуді және жұмыс іздеушілер үшін лайықты жұмыс табуды білдіреді.

– Қазақстанда жұмысынан айырылғанда әлеуметтік төлемді қалай алуға болады? Жұмыссыздық бойынша жәрдемақы қанша ай төленеді? Қандай жағдайда олар оны төлеуден бас тарта алады?

– Міндетті әлеуметтік сақтандыру жүйесінің қатысушылары болып табылатын және Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорына әлеуметтік аударымдары бар азаматтар жұмысынан айырылған жағдайда әлеуметтік төлемге үміткер бола алады.

Жұмысынан айырылған жағдайда әлеуметтік төлемнің ұзақтығы 1 айдан 6 айға дейін болуы мүмкін. Төлем мөлшері табыстың орташа айлық мөлшеріне және міндетті әлеуметтік сақтандыру жүйесіне қатысу өтіліне байланысты.

Жұмысынан айырылған жағдайда әлеуметтік төлемді тағайындау үшін оны алуға құқығы бар адамдар:

жұмыссыз ретінде тіркелгені туралы мәліметтер болған кезде «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясына;

- Адамды жұмыссыз ретінде тіркеу және бір өтініш қағидаты бойынша өтініш жасау кезінде тұрғылықты жері бойынша Мансаптық орталыққа;
- жұмыссыз ретінде тіркелгені туралы мәліметтер болған кезде электрондық үкіметтің веб-порталына;
- жұмыссыз ретінде тіркелген кезде Enbek.kz порталына жүгіне алады.

– Азаматтардың қай санаттары басым қолдау алады (жастар, мүгедектер, әйелдер және т. б.)?

– Халықтың осал топтарына еңбек нарығында осал жағдайдағы және жұмыс іздеу кезінде халықтың қалған

организация социальной защиты от безработицы.

– Как центр взаимодействует с работодателями для обеспечения трудовой мобильности?

– Согласно Социальному кодексу Республики Казахстан, центры трудовой мобильности (карьерные центры) осуществляют посредничество при трудоустройстве граждан. Этот процесс означает подбор персонала для работодателей и поиск подходящей работы для соискателей.

– Как получить социальную выплату по потере работы в Казахстане? Сколько месяцев выплачивается пособие по безработице? В каком случае могут отказать в его выплате?

– На социальную выплату в случае потери работы могут претендовать граждане, являющиеся участниками Системы обязательного социального страхования и имеющие социальные отчисления в Государственный фонд социального страхования.

Продолжительность социальной выплаты на случай потери работы может составлять от 1 до 6 месяцев. Размер выплаты зависит от среднемесячного размера дохода и стажа участия в Системе обязательного социального страхования.

За назначением социальной выплаты в случае потери работы лица, имеющие право на получение, обращаются через:

- Государственную корпорацию «Правительство для граждан» при наличии сведений о регистрации в качестве безработного;
- Карьерный центр по месту жительства при регистрации лица в качестве безработного и обращением по принципу одного заявления;
- веб-портал Электронного правительства при наличии сведений о регистрации в качестве безработного;
- портал Enbek.kz при регистрации в качестве безработного на указанном портале.

– Какие категории граждан получают приоритетную поддержку (молодежь, люди с инвалидностью, женщины и т. д.)?

– К уязвимым группам населения относятся лица, находящиеся в уязвимом положении на рынке труда и по-

Осал топтардың тізіміне мыналар кіруі мүмкін:

- біліктілігі төмен ересектер;
- егде жастағы жұмыссыздар;
- ұзақ уақыт жұмыссыздар;
- мүмкіндігі шектеулі немесе денсаулығына байланысты проблемалары бар адамдар (оның ішінде психикалық);
- декреттік демалыстан оралған әйелдер;
- жұмыс тәжірибесі аз жас жұмыссыздар;
- ауыл халқы;
- бас бостандығынан айыру орындарынан босатылған адамдар;
- еңбек нарығынан ең алыс жастар, әсіресе жұмыс істемейтіндер, оқымайтындар және кәсіби дайындыққа кірмейтіндер (NEET жастары).

бөлігімен салыстырғанда тең емес жағдайларға қойылған адамдар жатады. Еңбек нарығында осал топтарға көбінесе жұмыс іздеу, алу және сақтау қабілеттеріне әсер ететін кедергілерді жеңуге тура келеді. Кейбір кедергілер біліктілік талаптарына немесе еңбекке қабілеттілікке қатысты болуы мүмкін, бірақ олар көбінесе жұмыспен қамтуға қатысы жоқ мәселелермен байланысты.

– **Азаматтарға көмектесетін қандай қосымша элеуметтік бағдарламалар бар (қайта оқыту курстары, жұмысқа тұруға арналған)?**

– 2024–2029 жылдарға арналған еңбек нарығын дамыту тұжырымдамасы

ставленные в неравные условия по сравнению с остальным населением при поиске работы. Группам, находящимся в уязвимом положении на рынке труда, часто приходится преодолевать препятствия, влияющие на их способность искать, получать и сохранять работу. Хотя некоторые из препятствий могут относиться к квалификационным требованиям или трудоспособности, часто они связаны с проблемами, не имеющими отношения к занятости.

– **Какие есть дополнительные поддерживающие социальные программы, которые помогут гражданам (курсы переобучения, устройства на работу)?**

– В рамках Концепции развития рынка труда на 2024–2029 годы в текущем году в Алматы обучение проводится: в организациях образования 740 человек, а также обучение на рабочем месте у работодателей 210 человек.

– **Есть ли программы для поддержки предпринимательства среди безработных?**

• Гранты в размере 400 МРП для категории социально уязвимых слоев населения (СУСН) для реализации новых бизнес-идей.

• Микрокредиты для молодежи в размере до 5 миллионов тенге под 2,5% на 5 лет, с залоговым обеспечением.

– **Какие меры предпринимаются для адаптации работников к изменениям на рынке труда, связанным с цифровизацией и автоматизацией?**

– АО «Центр развития трудовых ресурсов» сообщает, что в рамках Концепции развития рынка труда Республики Казахстан на 2024–2029 годы, утвержденной Постановлением Правительства, внедряется Комплексная система обучения сотрудников центров трудовой мобильности (карьерных центров), включающая непрерывное профессиональное обучение, аттестацию и присвоение квалификационных категорий, совершенствование системы оплаты труда.

Для реализации Концепции запущена онлайн-платформа непрерывного профессионального развития работников центров трудовой мобильности (карьерных центров), которая размещена в интернете по адресу <https://competence.enbek.kz>.

шеңберінде ағымдағы жылы Алматыда оқыту жүргізіледі: білім беру ұйымдарында 740 адам, сондай-ақ жұмыс берушілерде жұмыс орнында 210 адам.

– **Жұмыссыздар арасында кәсіпкерлікті қолдауға арналған бағдарламалар бар ма?**

Жаңа бизнес-идеяларды іске асыру үшін халықтың әлеуметтік осал топтары (ХӨОТ) санаты үшін 400 АЕК мөлшерінде гранттар.

- Кепілмен қамтамасыз етіле отырып, 5 жылға 2,5%-бен 5 миллион теңгеге дейінгі көлемде жастарға арналған шағын несиелер.

– **Жұмыскерлерді цифрландыру мен автоматтандыруға байланысты еңбек нарығындағы өзгерістерге бейімдеу үшін қандай шаралар қабилдануда?**

– «Еңбек ресурстарын дамыту орталығы» АҚ Үкіметтің қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасының еңбек нарығын дамытудың 2024–2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы шеңберінде үздіксіз кәсіптік оқытуды, аттестаттауды және біліктілік санаттарын беруді, еңбекке ақы төлеу жүйесін жетілдіруді қамтитын еңбек ұтқырлығы орталықтарының (мансаптық орталықтардың) қызметкерлерін оқытудың кешенді жүйесі енгізілетінін хабарлайды.

Тұжырымдаманы іске асыру үшін еңбек ұтқырлығы орталықтары (мансаптық орталықтар) қызметкерлерінің үздіксіз кәсіби дамуының онлайн-платформасы іске қосылды, ол интернетте <https://competence.enbek.kz> мекенжайы бойынша орналастырылған.

– **Орталық ерекше қажеттіліктері бар азаматтарды жұмысқа орналастыруға қалай көмектеседі?**

– Квоталық жұмыс орындарына азаматтардың жекелеген санаттары: мүгедектігі бар, пробациялық қызмет есебінде тұрған, жетім балалар, әйелдер, алимент бойынша берешегі бар және т. бадамдарды жұмысқа орналастыруға баса назар аударылады.

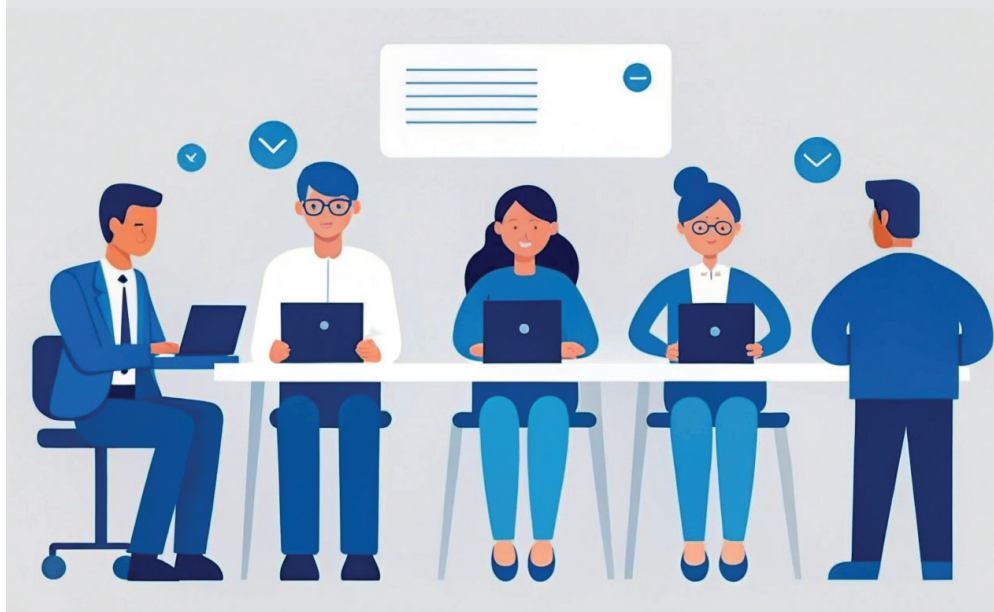
– **Алматыдағы еңбек нарығындағы ағымдағы үрдістер қандай және олар еңбек ұтқырлығына қалай әсер етеді?**

– Еңбек ұтқырлығы орталығының алдында мынадай жаңа міндеттер тұр:

- еңбек нарығын либерациялау (икемді және платформалық жү-

В перечень уязвимых групп могут входить:

- низкоквалифицированные взрослые;
- безработные старшего возраста;
- длительно безработные;
- лица с ограниченными возможностями или проблемами со здоровьем (в том числе психическим);
- женщины, возвращающиеся из декретного отпуска;
- молодые безработные, имеющие мало опыта работы;
- сельское население;
- лица, освобожденные из мест лишения свободы;
- молодые люди, наиболее отстраненные от рынка труда, особенно те, кто не работает, не учится и не включен в профессиональную подготовку (молодежь NEET).

– **Как центр помогает в трудоустройстве граждан с особыми потребностями?**

– Особое внимание уделяется трудоустройству на квотируемые рабочие места отдельных категорий граждан, таких как лиц, имеющих инвалидность, состоящих на учете в службе пробации, детей-сирот, женщин, граждан, имеющих задолженность по алиментам, и др.

– **Каковы текущие тенденции на рынке труда в Алматы, и как они влияют на трудовую мобильность?**

– На повестке дня перед Центром трудовой мобильности стоят новые задачи, такие как:

Мекенжайы:
Алматы қ., 050021,
Достық даңғылы, 85
Телефоны:
+7 (727) 310-47-82
Email:
ctm_almaty@mail.ru

Адрес:
г. Алматы, 050021,
пр. Достық, 85
Телефон:
+7 (727) 310-47-82
Email:
ctm_almaty@mail.ru

- мыспен қамтудың барлық түрлерін заңнамалық бекіту, реттеу және әлеуметтік қорғау);
 - еңбекке қабілетті халықты жаңа кәсіби дағдыларды дамытуға қолдау көрсету;
 - мүгедектігі бар адамдарды жұмысқа орналастырудың өсуін қамтамасыз ету;
 - әлеуметтік маңызы бар объектілердің қолжетімділігін және әлеуметтік қызметтердің сапасын арттыру;
 - жаңа көші-қон саясатын жүзеге асыру;
 - мемлекеттік қызметтерді цифрландыру арқылы еңбек делдалдығын дамыту.
- **Азаматтарымыздың жұмысқа орналасуын қамтамасыз ету және олардың өмір сүру деңгейін арттыру сияқты өмірлік маңызды міндеттерді шешу кезінде сөзсіз пайдалы болатын қажетті ақпарат үшін алғыс айтамыз!**
- Жұмысыңызға жаңа табыстар тілейміз!**

- либерализация рынка труда (законодательное закрепление, регулирование и социальная защита всех видов гибкой и платформенной занятости);
 - поддержка трудоспособного населения в стремлении развития новых профессиональных навыков;
 - обеспечение роста трудоустройства лиц с инвалидностью;
 - повышение доступности социально значимых объектов и качества социальных услуг;
 - реализация новой миграционной политики;
 - развитие трудового посредничества через цифровизацию государственных услуг.
- **Благодарим Вас за нужную и полезную информацию, которая, несомненно, пригодится при решении такой жизненно важной задачи, как обеспечение трудоустройства наших граждан и повышение уровня их жизни!**
- Желаем Вам новых успехов в работе!**

ПОЗИТИВТІ АТА-АНА БОЛУ: НЕНІ БІЛУ КЕРЕК, НЕ ІСТЕУ КЕРЕК?

ПОЗИТИВНОЕ РОДИТЕЛЬСТВО:
ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ,
И ЧТО ДЕЛАТЬ?

Тәрбие көптеген адамды толғандыратын үдеріс. Ересектердің сізді бала кезіңізде қалай ұрысқаны, жазалағаны есіңізде ме? Сіз балаларыңызды қалай тәрбиелеп жатырсыз әлде қалай тәрбиелемексіз?

Позитивті ата-ана болу әдісін қолдануды ұсынамыз.

Позитивті ата-ана болу – бұл баланың жеке тұлғасына, оның қажеттіліктеріне, тілектеріне, мінез-құлқының себептеріне деген сүйіспеншілік пен терең түсіністікке негізделген тәрбие стилі. Ол қайырымды қарым-қатынасқа, бала мен ересек адамның өзара ынтымақтастығына сүйенеді. Баламен қарым-қатынастың мәні оны бірдеңе жасауға мәжбүрлеу емес, оның неге олай жасамайтынын анықтау. Мұндай қарым-қатынас кезінде баланың күшті жақтары ескеріледі, жақсы болған нәрсеге және тағы немен жұмыс істеу керек екеніне назар аударылады.

Позитивті ата-ана болу баланың әрқашан ересек адамның қолдауын сезінуіне бағытталған, содан кейін ол стреске төзімді болып өседі, балабақшаға, мектепке және кез келген жаңа ортаға тез бейімделеді.

Позитивті ата-ана болу принциптері

- *Мәселені шешу бірінші орында.*
- Бұл әрекетті тудырған баланың қасиеттеріне емес, әрекетке жауап беріңіз.
- *Өзара сыйластық.* Баланың үлкендерді құрметтеуі керек екені талқыланбайды. Бірақ сізге де баланың пікірі мен тілектерін құрметтеу керек.
- *Теріс жазаның болмауы.* Баланы ашуландыратын немесе жарақаттайтын барлық нәрсе: айқайлау, ұру, бойкотқа жол жоқ. Оған мінез-құлықты қалай өзгерту керектігін анықтауға және қателіктерінің салдарын жоюға көмектесіңіз.
- *Жауапкершілік және тәуелсіздік.* Ерте жастан бастап тәуелсіздікке үйретіңіз. Баланың қолынан келетін әрекетті игеруге көмектесіңіз және сол үшін жауапкершілікті біртіндеп өзіне беріңіз.
- *Сынның орнына қолдау.* Балаңыз сәтсіздікке ұшыраған кезде оған қолдау көрсетіңіз. Жақсы жақтарына назар аударыңыз, оларды әрқашан табуға болады. Теріс нәтиже – бұл алынған тәжірибе және кез келген дамудың ажырамас бөлігі.

Воспитание – процесс, который волнует большинство людей. Помните, как взрослые реагировали на ваши детские промахи? Ругали, наказывали? А как вы воспитываете или будете воспитывать своих детей? Предлагаем применить методику позитивного родительства.

Позитивное родительство – это стиль воспитания, основанный на любви и глубоком понимании личности своего ребенка, его потребностей, желаний, причин того или иного поведения. Он опирается на доброжелательное отношение, взаимное сотрудничество ребенка и взрослого. Смысл взаимодействия с ребенком не в том, чтобы заставить его что-то сделать, а в том, чтобы разобраться, почему он этого не делает. При таком общении учитываются сильные стороны ребенка, акцентируется внимание на том, что получилось хорошо, а над чем еще нужно поработать.

Позитивное родительство направлено на то, чтобы ребенок всегда чувствовал поддержку взрослого, тогда он растет стрессоустойчивым, быстро адаптируется в детском саду, школе и любой новой обстановке.

Принципы позитивного родительства

- *Решение проблемы* на первом месте.
- *Реагируйте на действие*, а не на качества ребенка, которые это действие вызвали.
- *Взаимное уважение.* То, что ребенок должен уважать старших, – это не обсуждается. Но и вам следует уважать мнение и желания ребенка.
- *Отсутствие негативного наказания.* Нет криков, шлепков, бойкота – всего того, что злит или ранит ребенка. Помогите ему разобраться, как изменить поведение и устранить последствия своих ошибок.
- *Ответственность и самостоятельность.* С раннего детства поощряйте самостоятельность, которая ребенку по силам и постепенно передавайте ему ответственность за то, что он делает.
- *Поддержка вместо критики.* Поддерживайте ребенка, когда у него что-то не получается. Обращайте внимание на положительные моменты – найти их можно всегда. Отрицательный результат – это приобретенный опыт и неотъемлемая часть любого развития.

- *Сезімдер туралы сөйлесіңіз.* Баланы сезімдерін түсінуге үйретіңіз: оларды анықтау, атау, білдіру және басқалардың сезімдеріне дұрыс жауап беру. Мұндай әңгімелер сенім атмосферасын қалыптастырады және қарым-қатынасты нығайтады.
- *Жақсы нәрсеге назар аудару.* Сізге ұнайтын балалардың іс-әрекеттеріне назар аударыңыз, оларды мадақтаңыз және жігерлендіріңіз.
- *Таңдау еркіндігі.* Балаңызға сізге лайықты бірнеше нұсқаны таңдау құқығын беріңіз – бұл жанжалдарды болдырмайды.
- *Өзіңіз үлгі көрсетіңіз.* Балалардан қалағанның бәрін өзіңіз жасаңыз. Олар үшін өмірдің барлық салаларында жағымды үлгі болыңыз, оларға өмірді қалай қызықты, мағыналы ету керектігін көрсетіңіз.

Позитивті ата-ана болу көбінесе коучинг әдістерін қолданады. Бұл стильдегі қарым-қатынас ата-аналарға баланы дұрыс бағыттауға, оны ойлауға, талдауға, өз көзқарасын түсіндіруге мүмкіндік береді. Нәтижесінде бала ойластырылған шешімдер қабылдайды.

Позитивті ата-ана болу жай сөз емес – бұл белгілі бір білім мен дағдыларды, балаларды тәрбиелеу мен дамыту туралы көзқарастарды қайта қарауды қажет ететін баламен қарым-қатынас стилі. Сіз өзіңіздің балаңыз үшін лайықты үлгі болуыңыз керек, ол үшін сіз өзіңіздің жеке өсуіңіз туралы байыпты ойлануыңыз керек. Өзіңізді позитивті ата-ана деп санау құқығына лайық болу керек.

Тәрбие – бұл өнер. Позитивті ата-ана болу – бұл жайлылық аймағынан шығу, бірақ сонымен бірге сіз балаңызбен берік, сенімді, ұзақ мерзімді қарым-қатынас орната аласыз.

Балаларға өмірлік қиындықтарды жеңуге және ішкі әлеуетін толық дамытуға күш табуға көмектесетін позитивті тәрбиенің бес маңызды тұжырымы бар.

➤ **Басқалардан ерекшелену – қалыпты жағдай.** Әр бала ерекше, әркімнің ерекше таланты, проблемалары мен қажеттіліктері бар. Ата-аналардың міндеті – осы ерекше қажеттіліктерді тану және оларды қанағаттандыру. Сондай-ақ, балалар қалай оқытылатындығымен ерекшеленеді және ата-аналар балаларын басқалармен салыстырған кезде босқа ренжімеу үшін осы айырмашылықтарды білуі керек.

Білімді игеру түрі бойынша балалар үш санатқа бөлінеді: *жүгірушілер* (өте оңай

- *Разговор о чувствах.* Учите ребенка разбираться в чувствах: определять их, называть, выражать и правильно реагировать на чувства других. Такие разговоры создадут атмосферу доверия и укрепят отношения.
- *Фокусирование на хорошем.* Обращайте внимание на поступки детей, которые вам нравятся, хвалите их и поощряйте.
- *Свобода выбора.* Предоставляйте ребенку право выбора из нескольких вариантов, которые вас устраивают, — это позволит избежать конфликтов.
- *Личный пример.* Делайте сами все то, чего хотите от детей. Станьте для них позитивным примером во всех сферах жизни, покажите им, как сделать жизнь интересной, наполненной смыслом.

Позитивное родительство часто использует *коучинговые методы*. Общение в таком стиле позволяет родителям правильно направлять ребенка, заставлять его думать, анализировать, объяснять свою точку зрения. В результате ребенок принимает обдуманные решения.

Позитивное родительство не просто слова – это стиль общения с ребенком, который требует определенных знаний и навыков, пересмотра взглядов на воспитание и развитие детей. Вам предстоит стать для своего ребенка достойным примером, а для этого придется всерьез задуматься о своем личностном росте. Право считать себя позитивным родителем еще нужно заслужить.

Воспитание – это искусство. Позитивное родительство – выход из зоны комфорта, но при этом вы сможете построить прочные, доверительные, долговременные отношения с ребенком.

Существуют пять важных *утверждений позитивного воспитания*, которые помогут детям найти в себе силы для преодоления жизненных трудностей и в полной мере развить внутренний потенциал.

✓ **Отличаться от других – нормально.** Каждый ребенок неповторим, у каждого есть особые таланты, проблемы и потребности. Задача родителей – распознать эти особые потребности и удовлетворить их. Дети также различаются в том, как они обучаются, и родителям важно осознавать эти различия, чтобы не расстраиваться понапрасну, сравнивая своих детей с другими.

По типу усвоения знаний дети делятся на три категории: *бегуны* (обучаются очень легко), *ходоки* (обучаются ровно, их успехи

үйренеді), жаяу жүргіншілер (біркелкі үйренеді, олардың жетістіктерін сырттан байқау қиын емес) және секірушілер. Секірушілерді тәрбиелеу ең қиын: бұл балалар мүлдем үйренбейтін және ешқандай жетістікке жетпейтін сияқты, бірақ содан кейін бір күні олар секіріп, бірден білім мен дағдыларға ие болады. Олар кеш гүлдейтін гүлдер сияқты: оқу олардың көп уақытын алады. Ата-аналар ұлдар мен қыздарға деген сүйіспеншілігін басқаша көрсетуді үйренуі керек. Қызға көбірек қамқорлық, ұлға көбірек сенім қажет.

✓ **Қателіктер жіберу – қалыпты жағдай.** Балалар бұл шындықты негізінен өмірлік мысалдардан түсінеді. Бұл қағиданы балаға жеткізу үшін ата-аналар балалармен және бір-бірімен қарым-қатынастағы өз қателіктерін мойындауы керек. Егер балалар ата-аналардың жі-

несложно заметить со стороны) и прыгуны. Прыгунов воспитать труднее всего: кажется, что эти дети вообще не учатся и не добиваются никаких успехов, но затем в один прекрасный день они совершают скачок и обретают знания и навыки разом. Они как поздние цветы: обучение занимает у них больше времени. Родителям нужно научиться по-разному проявлять свою любовь по отношению к мальчикам и к девочкам. Девочке требуется больше заботы, мальчику – больше доверия.

✓ **Совершать ошибки – нормально.** Дети постигают эту истину главным образом из жизненных примеров. Чтобы донести до ребенка этот принцип, родители должны признавать собственные ошибки в отношениях с детьми и друг с другом. Если дети видят, что родители всегда извиняются за допущенный промах, то они и сами постепенно приучаются брать

берген қателіктері үшін әрдайым кешірім сұрайтынын көрсе, онда олар өз қателіктері үшін жауапкершілікті өз мойнына алуға біртіндеп үйренеді. Бұл жағдайда бала кешірім жасаудың маңызды өнерін түсінеді.

Жағымсыз эмоцияларды көрсету – қалыпты жағдай. Ашу, қайғы, көңілсіздік, өкініш, мазасыздық, ұялу, қызғаныш, реніш, сенімсіздік, ұят табиғи және қалыпты нәрсе ғана емес, олар – өсудің маңызды компоненттері болып табылады. Ата-аналар балаларға жағымсыз эмоцияларды сезінуге және білдіруге қолайлы мүмкіндіктер жасауды үйренуі керек. Ата-аналардың өз бойында басып тастайтын жағымсыз эмоцияларын балалар өз эмоцияларымен бірге көрсететінін есте ұстаған жөн. Позитивті тәрбие балалардың ата-аналарының көңіл-күйі үшін жауапкершілікті сезінуіне жол бермейді.

✓ **Көп нәрсені қалау – қалыпты жағдай.** Балаларға көбінесе жаман, өзімшіл, бұзылған бала көп нәрсені қалайды және қалағанын алмайынша қынжылады. Ата-аналар көбірек қалауға мүмкіндік бермей, балаларды ризашылық қасиеттеріне үйретуге тырысады. Баланың көбірек алуға деген ұмтылысына ата-аналардың беретін стандартты жауабы: «Қолыңда бар нәрсе үшін рахмет айт».

Балалар қанша сұрауға рұқсат етілгенін білмейді. Тіпті ересектерге адамды ренжітпеу және тым талапшыл және алғыссыз болып көрінбеу үшін қаншалықты сұрай алатынымызды анықтау қиынға соғуы мүмкін. Балаға көбірек сұрауға мүмкіндік беру арқылы сіз оған үлкен мақсаттар қоюға және өмірде бір нәрсеге қол жеткізуіне мүмкіндік бересіз.

✓ **Келіспеушілікті білдіру – қалыпты жағдай, бірақ есінде болсын: анаң мен әкең басты адамдар.** Балаларға «жоқ» деп айтуға мүмкіндік беру керек, бірақ соңғы сөзді олардың ата-аналары айтатынын білуі маңызды. Ата-аналардың көпшілігі балаларға еркелетпеу үшін тым көп құқық беруден қорқады. Қазіргі балалармен ең үлкен қиындықтардың бірі – оларға тым көп еркіндік беру. Ата-аналар балалардың көбірек құқықтарға лайық екенін сезінді, бірақ сонымен бірге жағдайды бақылауды үйренбеді. Балаларға еркіндік бере отырып, жағдайды сенімді түрде бақылауда ұстау керек. Сөйтіп, балаларға айтуға «Жоқ» деуге мүмкіндік беріп, оларға өз сезімдерін білдіруге, өз тілектерін анықтауға мүмкіндік беріп, содан кейін келіссөздер жүргізе аласыз.

на себя ответственность за свои ошибки. При этом ребенок постигает важнейшее искусство прощения.

✓ **Проявлять негативные эмоции – нормально.** Гнев, печаль, разочарование, сожаление, беспокойство, смущение, ревность, обида, неуверенность, стыд не только естественны и нормальны, но и важные составляющие роста. Родители должны научиться создавать для детей благоприятные возможности испытывать и выражать свои негативные эмоции. Нужно помнить, что все, что подавляют в себе родители, в конце концов проявляют дети вместе с собственными эмоциями. Позитивное воспитание не допускает, чтобы дети чувствовали себя ответственными за настроения родителей.

✓ **Хотеть большего – нормально.** Детям очень часто вбивают в голову, будто только нехороший, эгоистичный, испорченный ребенок хочет большего и огорчается, не получая желаемого. Родители стараются приучить детей к добродетелям благодарности, вместо того, чтобы позволить им желать большего. «Скажи спасибо за то, что у тебя уже есть», – стандартный ответ на желание ребенка получить больше.

Дети не знают, сколько им дозволено просить, да им и не откуда это знать. Даже взрослым бывает трудно определить, как много мы можем попросить, чтобы не обидеть человека и не показаться слишком требовательным и неблагодарным. Позволив ребенку просить большего, вы тем самым даете ему возможность ставить перед собой большие цели и чего-то добиться в жизни.

✓ **Выражать несогласие – нормально, но помни: мама и папа главные.** Нужно позволять детям говорить «Нет», но при этом важно, чтобы они знали, что последнее слово остается за родителями. Большинство родителей боятся дать детям слишком много прав, чтобы не разбаловать их. Одна из главных проблем с современными детьми в том, что им дают слишком много свободы. Родители почувствовали, что дети заслуживают больше прав, но не научились при этом быть хозяевами положения. Давая детям свободу, нужно следить за тем, чтобы все-таки уверенно держать ситуацию под контролем. Позволяя детям говорить «Нет», вы тем самым даете им возможность свободно выражать свои чувства, определять свои желания и затем вести переговоры. Это не значит, что вы всегда будете делать то, что хочет ребенок. Однако его желания и чувства будут

Бұл сіз әрқашан баланың айтқанын істейсіз дегенді білдірмейді. Өз қалауынды түзету, олардан бас тарту деген емес. Түзету – өз қалауың бойынша үлкендермен келісу. Қалауыңнан бас тарту дегеніміз – ата-ананың еркіне бағыну арқылы өз қалауың мен сезімдеріңді басу. Баланы өзіңізге бағындыра отырып, оның еркін басып тастау деген сөз. Өз қалауың мен еркінді түзете білу – *ынтымақтастық*, өз еркіне бағындыру – мойынсұну.

Позитивті тәрбиенің мақсаты – балаларда мойынсұнушылыққа емес, ынтымақтастыққа деген бейімділікті дамыту. Ата-ананың ессіз соңынан еру – зиянды үрдіс. Мойынсұнғыш балалар тек бұйрықтарды орындайды, олар ойламайды, сезінбейді, үдеріске қатыспайды. ынтымақтастыққа бейім балалар кез келген өзара әрекеттесуге қатысады, бұл олардың дамуына ықпал етеді. Бастапқыдағы балалардың негізгі ұстанымы – ата-аналарына қуаныш сыйлау ниеті. Позитивті тәрбие әдістері бұл көзқарасты күшейтеді, нәтижесінде балалар ата-аналардың еркі мен тілектерін орындауға дайын болады. Үлкендерге бағыну үрдісін теңестіру үшін балаға кез келген нәрсемен келіспеуге және қарсы тұруға мүмкіндік беру керек. Егер баланың мұндай мүмкіндігі болмаса, онда жасөспірім кезеңінде ол себепсіз бүлікшілдік үрдісін көрсетеді. Баланың ата-анасының еркіне қарсы тұруға және олармен ынтымақтасуға мүмкіндігі болған кезде, ол өзінің «Менін» сезініп, бүлік шығармайды. Жыныстық жетілу кезінде ол бәрібір де ата-анасынан алшақтайды, бірақ сонымен бірге қажетті сүйіспеншілік пен қолдау алу үшін оларға жүгінеді.

Позитивті тәрбие сонымен бірге жоғарыда қарастырылған қағидаларды өз уақытында үйренбеген жасөспірімдермен ортақ тіл табуды қарастырады. Жақсы әке немесе ана болу және балаларыңызды толық ынтымақтастыққа шабыттандыру ешқашан кеш емес.

Сіз кез келген жастан бастап позитивті тәрбиенің бес қағидасын қолдана аласыз. Олар кез келген жағдайда балаға әсерін сақтауға, толыққанды қарым-қатынас пен ынтымақтастыққа қол жеткізуге және ондағы ең жақсы қасиеттерді оятуға көмектеседі.

услышаны, а это само по себе склоняет к сотрудничеству без подавления при этом своего истинного существа. *Корректировать свои желания* не то же самое, что отступать от них. Откорректировать – значит привести их в согласие с желаниями старших. Отступаться – значит подавлять свои желания и чувства, подчиняясь воле родителей. Подчиняя ребенка, вы ломаете его волю. Умение корректировать свою волю и желания – *сотрудничество*, подчинение своей воли – покорность. Цель позитивного воспитания – развить в детях склонность к сотрудничеству, а не к покорности. Бездумно следовать за родителями – нездоровая тенденция. Покорные дети просто выполняют распоряжения, они не думают, не чувствуют, не участвуют в процессе. Дети, склонные к сотрудничеству, участвуют в любом взаимодействии, что способствует их развитию. В детях изначально заложена базовая установка – глубоко в душе они хотят доставлять радость родителям. Методы позитивного воспитания усиливают данную установку, и в результате дети охотнее следуют воле и желаниям родителей. Чтобы сбалансировать эту склонность уступать старшим, необходимо дать ребенку возможность не соглашаться со всем подряд и сопротивляться. Если у ребенка нет такой возможности, то в подростковый период у него проявляется тенденция к беспричинному бунтарству. Когда у ребенка есть возможность противиться воле родителей и при этом сотрудничать с ними, он приобретает здоровое чувство собственного «Я» и не испытывает потребности бунтовать. В период полового созревания он все равно отдаляется от родителей, но при этом будет то и дело обращаться к ним, чтобы получить необходимую любовь и поддержку.

Позитивное воспитание также рассматривает возможность найти общий язык с подростками, которые в свое время не усвоили рассмотренные выше принципы. Никогда не поздно стать хорошим отцом или матерью и вдохновить своих детей на полноценное сотрудничество.

Применять пять принципов позитивного воспитания можно с любого возраста. Они в любом случае помогут вам сохранить влияние на ребенка, добиться более полноценного общения и сотрудничества, а также пробудить в нем наилучшие качества.

ОҚУҒА КЕҢЕС БЕРЕМІЗ

СОВЕТУЕМ ПРОЧИТАТЬ

Джон Готтман – PhD докторы, әлемге әйгілі психолог, Вашингтон университетінің құрметті психология профессоры, Готтман институтының негізін қалаушы. 50 жылдан асатын тәжірибесінде доктор Готтман психологияның ғылым ретінде дамуына айтарлықтай әсер еткен отбасылық қатынастар саласында көптеген жаңалықтар ашты. Ол өзінің зерттеулері үшін, соның ішінде Ұлттық психикалық денсаулық институты теоретик және практик ретіндегі ерекше ғылыми мансабы үшін беделді марапаттарға ие болды. 200-ден астам ғылыми мақала мен 40 кітаптың авторы, олардың ішінде «Баланың эмоционалды интеллектісі», «Баламен сынау», «Әйел. Сыйлық жиынтығы» және т. б.

Тәжірибелі отбасылық психология маманы Джон Готтман біз «дұрыс» деп санайтын мінез-құлық стереотиптері баланың эмоционалды интеллектінің қалыптасуына ықпал етпейтінін анық көрсетеді. Ол өз еңбектерінде баланы және оның мінез-құлқының мотивтерін жақсы түсінуге көмектесетін, эмоцияларды өзі түсінетін тілде талқылауға және оны жағымсыз эмоциялармен, ауыр жағдайлармен және проблемалармен күресуге үйретуге, сондай-ақ оның дамуының барлық кезеңдерінде баламен тығыз қарым-қатынасты сақтауға негіз қалайтын эмоционалды тәрбиенің бес қадамы туралы айтады. Ата-аналар балаларына эмоционалды

Джон Готтман – доктор наук, известный во всем мире психолог, Почетный профессор психологии Вашингтонского университета, основатель Института Готтмана. За более чем 50 лет практики доктор Готтман сделал множество открытий в области семейных отношений, оказавших значительное влияние на развитие психологии как науки. За свои исследования он был удостоен престижных наград, в том числе Национального института психического здоровья за выдающуюся научную карьеру теоретика и практика. Автор более 200 научных статей и 40 книг, среди которых «Эмоциональный интеллект ребенка», «Испытание ребенком», «Женщина. Подарочный комплект» и др.

Опытный специалист по семейной психологии Джон Готтман наглядно показывает, что те стереотипы поведения, которые мы привыкли считать «правильными», не способствуют становлению эмоционального интеллекта ребенка. В своих работах он рассказывает о пяти шагах эмоционального воспитания, которые помогут лучше понимать ребенка и мотивы его поведения, позволят обсуждать эмоции на понятном ему языке и научить его справляться с негативными эмоциями, тяжелыми ситуациями и проблемами, а также заложат основу для поддержания близких отношений с ребенком на всех этапах его развития. Родители должны узнать о более эффективных способах обучения своих детей **ОСНОВАМ ЭМОЦИО-**

Зерттеу барысында мен бұл үшін бір махаббат жеткіліксіз екенін білдім. Тәрбиенің құпиясы ата-аналардың балаларымен эмоционалды сәттердегі қарым-қатынасында екен. Өкінішке орай, сүйіспеншілікке толы және қамқор ата-аналардың эмоцияларына (өздеріне және балаларына) деген көзқарас баламен қорқыныш, ашулану немесе қатты қайғыру кезінде қарым-қатынас жасау жолында орын алады. Бұл кемшілікті эмоционалды тәрбиенің негізгі дағдыларын игеру арқылы жоюға болады.

және әлеуметтік өмір негіздерін үйретудің тиімді жолдары туралы білуі керек.

Мүмкін эмоционалды тәрбие қазіргідей ешқашан қажет болған емес шығар. Статистиканы қарастырайық. Соңғы бірнеше онжылдықта жасөспірімдер арасындағы кісі өлтіру төрт есе, суицид үш есе, зорлау екі есеге өсті. Балалардың жүйкесі жұқарып, ашуланшақ, тұйық, жалғыз, импульсивті және тентек болды...

Мұның бәрі – біздің қоғамда болған елеулі өзгерістердің нәтижесі. Жаңа экономикалық шындықтар ата-аналарды алдыңғы көбірек жұмыс істеуге мәжбүр етеді және балалармен бірге өткізетін бос уақыттары азаяды. Отбасылардың көбі туыстарынан алыс жерде тұрады, кішкентай балалардың ата-аналары балаларына көшеде ойнауға рұқсат беруден қорқады. Балалар құрдастарымен ойнаудың орнына теледидар немесе компьютер экранының алдында көбірек уақыт өткізеді.

Бірақ адамзат дамуының ұзақ тарихында балалар негізгі эмоциялармен танысып, ата-аналарынан, туыстарынан, көршілерінен және басқа балалармен импровизацияланған ойындардан әлеуметтік дағдыларға ие болды.

Эмоционалды дамудың негіздерін үйрену мүмкіндігінің болмауы жағымсыз салдарға әкеледі. Дәлелдер көрсеткен-

Балаларды сәтті тәрбиелеудің кілтін күрделі теориялардан, отбасылық ережелерден немесе шатастыратын мінез-құлық формулаларынан емес, эмпатия мен түсіністік арқылы көрінетін балаңызға деген сүйіспеншіліктің терең сезімінен іздеу керек. Жақсы ата-анасіздің жүрегіңізден басталады және сіздің балаларыңыз қатты эмоцияларды: ашу, реніш немесе қорқынышты бастан өткерген кезде жалғасады. Бұл шынымен маңызды болған кезде қолдау көрсетуден тұрады...

НАЛЬНОЙ И СОЦИАЛЬНОЙ ЖИЗНИ.

«Возможно, эмоциональное воспитание никогда еще не было столь необходимым. Давайте посмотрим на статистику. За последние несколько десятилетий число убийств среди подростков увеличилось в четыре раза, количество самоубийств – в три раза, удвоилось количество изнасилований. Дети стали нервными и раздражительными, угрюмыми и капризными, подавленными и одиночными, импульсивными и непослушными...

Все это – результат значительных изменений, происшедших в нашем обществе. Новые экономические реалии вынуждают родителей работать больше, чем предыдущие поколения, и у них остается меньше свободного времени, которое можно провести с детьми, нежели с ними проводили их собственные родители. Все большее количество семей проживает вдали от своих родственников, часто в районах, где родители маленьких детей боятся позволить им играть на улицах, не говоря уже о том, чтобы зайти к соседям. Вместо того чтобы играть со сверстниками, дети проводят все больше времени перед экраном телевизора или компьютера.

Но в течение всей долгой истории развития человечества дети знакомились с основными эмоциями и получали социальные навыки от своих родителей, родственников, соседей и из импровизированных игр с другими детьми.

Отсутствие возможности научиться основам эмоционального развития приводит к неблагоприятным последствиям. Факты свидетельствуют, что у девочек неспособность различать чувства тревоги и голода в будущем приводит к беспорядочному питанию, а те, кто в ранние годы не научился контролировать свои порывы, имеют большой шанс забеременеть в подростковом возрасте. Для мальчиков импульсивность в ранние годы может означать повышенный риск вступления на путь преступлений и насилия. Неспособность детей справиться с тревогой и депрессией увеличивает вероятность злоупотребления наркотиками или алкоголем...

Удивительно, но большая часть популярных советов родителям игнорирует мир эмоций. Они опираются на теории воспитания, где большее внимание уделяется проступкам и игнорируются **чувства**, которые как раз и служат их побудительной причиной. Однако конечная цель воспитания детей состоит не в том, чтобы воспитать послушного и сговорчивого ребенка. Большинство родителей хочет для своих детей гораздо большего: воспитать высоко нравственных и

дей, қыздарда болашақта мазасыздық пен аштық сезімдерін ажырата алмау ретсіз тамақтануға әкеледі, ал алғашқы жылдары импульстарын басқаруды үйренбегендердің жасөспірім кезінде жүкті болу мүмкіндігі жоғары. Ер балалар үшін алғашқы жылдардағы импульсивтілік қылмыс пен зорлық-зомбылық жолына түсу қаупінің жоғарылауын білдіруі мүмкін. Балалардың мазасыздық пен депрессияны жеңе алмауы есірткіні немесе алкогольді теріс пайдалану мүмкіндігін арттырады...

Бір қызығы, ата-аналарға арналған танымал кеңестердің көпшілігі эмоциялар әлемін елемейді. Олар ата-аналық теорияларға сүйенеді, мұнда теріс қылықтарға көбірек көңіл бөлінеді және олардың қоздырғышы ретінде қызмет ететін сезімдер ескерілмейді. Алайда, ата-ана тәрбиесінің түпкі мақсаты мойынсұнғыш және айтқанға келісетін баланы тәрбиелеу емес. Ата-аналардың көпшілігі балаларына көп нәрсені тілейді: оларды қоғамға үлес қосатын, өз таңдауын жасауға жеткілікті күшке ие, өз таланттарын пайдаланатын, өмірді және ол ұсынатын ләззаттарды жақсы көретін, достары бар, сәтті неке құратын және өздері жақсы ата-ана болатын адам етіп тәрбиелеу.

Мен мұқият жоспарланған зертханалық эксперименттер арқылы отбасыларды егжей-тегжейлі зерттедім және балалардың одан әрі дамуын бақыладым. Он жылдық зерттеулерден кейін балалары басқаларға қарағанда жақсы дамыған ата-аналар тобын тапты. Бұл балалар қатты эмоцияларды бастан өткергенде, олардың ата-аналары мен эмоционалды тәрбие деп атаған бес қарапайым нәрсені жасаған екен.

Эмоционалды тәрбие – бұл эмоционалды байланыстарды құруға көмектесетін әрекеттер тізбегі. Ата-аналар балаларына жанашырлық танытып, жағымсыз сезімдермен (ашу, қайғы, қорқыныш және т.б.) күресуге көмектескенде, олар өзара сенім мен сүйіспеншілік тудырады. Отбасы құндылықтарын ұстану мен адамгершілік адамдарды тәрбиелеудің негізі отбасы мүшелері арасындағы эмоционалды өзара әрекеттесу болып табылады.

Зерттеу барысында біз ата-аналардың көпшілігі екі санаттың біріне жататынын анықтадық:

✓ балаларды өз сезімдерін басқаруға үйрету;

✓ мұны жасамайтындар.

Эмоцияны басқаруға үйрететін ата-аналарды мен **эмоционалды тәрбиешілер** деп атаймын. Спорттық жаттықтырушылар си-

*В ходе своих исследований я обнаружил, что одной любви для этого мало. Оказалось, **секрет воспитания состоит в том, как родители общаются со своими детьми в эмоциональные моменты.** К сожалению, часто бывает, что отношение к эмоциям (своим и своих детей) любящих и заботливых родителей встает на пути к общению с ребенком, когда тот испытывает страх, или злится, или сильно опечален. Этот недостаток можно устранить путем приобретения базовых навыков эмоционального воспитания.*

ответственных людей, которые вносят вклад в жизнь общества, обладают достаточной силой, чтобы делать свой собственный выбор, используют свои таланты, любят жизнь и те удовольствия, которые она предлагает, имеют друзей, заключают удачные браки и сами становятся хорошими родителями.

Я подробно изучал семьи с помощью тщательно спланированных лабораторных экспериментов и наблюдал за дальнейшим развитием детей. После десяти лет исследований обнаружил группу родителей, дети которых развивались лучше других. Оказалось, что когда эти дети испытывали сильные эмоции, их родители делали *пять очень простых вещей*, которые я и назвал **эмоциональным воспитанием**.

Эмоциональное воспитание – это последовательность действий, которая помогает создавать эмоциональные связи. Когда родители сочувствуют своим детям и помогают справиться с негативными чувствами (гнев, печаль, страх и др.), они создают *взаимное доверие и привязанность*. Основой приверженности ценностям семьи и воспитания нравственных людей являются **эмоциональные взаимодействия между членами семьи**.

*Ключ к успешному воспитанию детей стоит искать не в сложных теориях, семейных правилах или запутанных формулах поведения, а в **глубочайшем чувстве любви и привязанности к своему ребенку, которое проявляется через сопереживание и понимание.** Хорошее воспитание начинается в вашем **сердце** и продолжается в те моменты, когда ваши дети переживают сильные эмоции: расстраиваются, злятся или испытывают страх. Оно заключается в оказании поддержки тогда, когда это действительно важно...*

Эмоционалды тәрбие үдерісі әдетте бес кезеңнен тұрады.

Ата-аналар:

1. баланың қандай эмоцияны сезінетінін түсінеді;
2. эмоцияларды жақындасу мүмкіндігі деп санайды;
3. баланың сезімдерін жанашырлықпен тыңдайды және мойындайды;
4. балаға эмоцияны білдіретін сөздерді табуға көмектеседі;
5. баламен бірге шекараны белгілей отырып, мәселені шешу стратегияларын зерттейді.

яқты, олар балаларына шарықтау мен құлдырауды жеңе білуге үйретеді, жағымсыз эмоцияларын білдіруге мүмкіндік береді. Олар мұны өмір фактісі ретінде қабылдайды және эмоционалды сәттерді балаларға өмірлік маңызды сабақтарды үйрету және олармен жақын қарым-қатынас орнату үшін пайдаланады...

Балаларында эмоционалды интеллект дамыта алмайтын ата-аналардың арасында мен үш түрді атап өттім.

- Бас тартатын: балаларының жағымсыз эмоцияларына мән бермейді, оларды елемейді немесе ұсақ-түйек деп санайды.
- Мақұлдамайтындар: жағымсыз эмоцияларды көрсеткені үшін сынға алынады, сөгіс беруі немесе тіпті жазалауы мүмкін.
- Араласпайтындар: балаларының эмоцияларын қабылдайды, эмпатия жасайды, бірақ проблемаларды шешудің жолдарын ұсынбайды.

Ата-аналары эмоционалды тәрбиені қолданатын Балалардың денсаулығы мықты, оқу үлгерімі жоғары, мінез-құлық проблемалары аз, жағымсыз сезімдер аз, басқаша айтқанда, эмоционалды интеллект жоғары.

Эмоционалды тәрбие балаларды отбасылық қатынастардың кең таралған дағдарысының зиянды әсерінен – ерлі-зайыптылардың қақтығыстары мен ажырасуларынан қорғай алады. Қазіргі некенің жартысынан көбі ажырасумен аяқталатындығын ескере отырып, миллиондаған балаларға отбасының бұзылуына байланысты

В ходе исследований мы обнаружили, что большинство родителей относятся к одной из двух категорий:

- ✓ учат детей управлять своими чувствами;
- ✓ не делают этого.

Родителей, которые учат управлять эмоциями, я называю эмоциональными воспитателями. Подобно спортивным тренерам, они учат своих детей умению справляться со взлетами и падениями, разрешают им выражать свои отрицательные эмоции. Они принимают это как факт жизни и используют эмоциональные моменты, чтобы научить детей важным жизненным урокам и построить с ними более близкие отношения...

Среди родителей, которые не могут развить у своих детей эмоциональный интеллект, я выделил три типа.

- Отвергающие: не придают значения негативным эмоциям своих детей, игнорируют их или считают пустяком.
- Неодобряющие: критикуют за проявление отрицательных эмоций, могут сделать выговор или даже наказать.
- Невмешивающиеся: принимают эмоции своих детей, сопереживают, но не предлагают пути решения проблем.

Дети, чьи родители используют эмоциональное воспитание, имеют более крепкое здоровье, более высокую успеваемость, меньше проблем с поведением, испытывают меньше негативных чувств, иными словами, у них более высокий эмоциональный интеллект.

Эмоциональное воспитание может защитить детей даже от вредного влияния все шире распространяющегося кризиса семейных отношений – от супружеских конфликтов и разводов. Учитывая тот факт, что более половины современных браков заканчивается разводами, миллионм детей угрожают проблемы, связанные с распадом семьи: низкая успеваемость, неприятие другими детьми, депрессии, болезни, антиобщественное поведение и т. д. Аналогичные проблемы возникают у детей конфликтующих родителей, даже если те не развелись...

Эмоциональное воспитание, безусловно, может помочь детям вырасти более здоровыми и успешными, но оно ни в коем случае не является панацеей от серьезных проблем семейной жизни, которые требуют помощи психотерапевта. Семейная жизнь не обходится без конфликтов. Тем не менее, как только вы начнете использовать этот подход, то почувствуете себя ближе к своим детям, а близость и уважение к членам своей семьи помогают легче переносить возникающие проблемы.

Зиянды және бұзылған неке эпидемиясы балалар мен жасөспірімдердің девиантты және агрессивті мінез құлқының көбеюіне әкеледі...

проблемалар қауіп төндіреді: үлгерімнің төмендігі, басқа балалардың қабылдамауы, депрессия, ауру, қоғамға жат мінез-құлық және т. б. осыған ұқсас мәселелер ата-аналардың балаларында, тіпті ажыраспаған болса да туындайды...

Эмоционалды тәрбие, әрине, балалардың сау және табысты болуына көмектеседі, бірақ бұл психотерапевттің көмегін қажет ететін отбасылық өмірдің күрделі мәселелеріне арналған панацея емес. Отбасылық өмір қақтығыстарсыз болмайды. Дегенмен, сіз бұл тәсілді қолдана бастағаннан кейін, сіз өзіңізді балаларыңызға жақынырақ сезінесіз және отбасы мүшелеріне деген жақындық пен құрмет туындайтын мәселелерге оңай төтеп беруге көмектеседі.

Сонымен, эмоционалды тәрбие *тәртіптің* жоқтығын білдірмейді. Сіздің ата-ана мәртебеңіз сізге қатал болуға мүмкіндік береді. Егер сіз балаларыңыздың қателесіп жатқанын немесе қандай да бір жұмысты орындағысы келмейтінін көрсеңіз, оларға ескерту жасай аласыз.

Ата-әжелер, мұғалімдер және басқа ересектер эмоционалды тәрбиешілер бола алады, бірақ ата-аналардың жағдайы ерекше, өйткені олар бала үшін ережелерді белгілейді және қиын жағдайларда онымен бірге болады...

Эмоционалды тәрбие эволюциялық қадам ретінде. Біз балалардың сезімдерін жоғалту дәстүрін мұра етіп алдық, өйткені балалар ересектерге қарағанда жас, ұтымды емес, тәжірибесі мен билігі аз. Бірақ соңғы жылдары біз балалардың психологиясы мен отбасылардың әлеуметтік мінез – құлқын әлдеқайда жақсы түсіне бастадық және нәтижесінде тәрбиенің авторитарлық стилінен неғұрлым қайырымды стиліне көштік.

Бірақ бізге әлі үйренетін нәрсе көп және біз тәрбие эволюциясындағы келесі қадамға дайынбыз. Отбасылық психология зертханасында жұмыс істей отырып, біз балалар мен ата-аналар арасындағы салауатты эмоционалды қарым-қатынастың артықшылықтарын бағалай алдық. Біз ата-аналар мен балалар арасындағы қарым-қатынас олардың жүйке жүйесіне және эмоционалды денсаулық сапасына, ерлі-зайыптылардың неке сапасы оның балаларының әл-ауқатына әсер ететінін анықтап, баланың эмоционалды интеллектінің дамуы ата-аналардың өз сезімдерін білу қабілетіне негізделеді деген тұжырымға келдік.

Процесс эмоционального воспитания, как правило, состоит из пяти этапов.

Родители:

1. *понимают, какую эмоцию испытывает ребенок;*
2. *считают эмоции возможностью для сближения;*
3. *сочувственно выслушивают и признают чувства ребенка;*
4. *помогают ребенку найти слова для обозначения эмоции, которую он испытывает;*
5. *вместе с ребенком изучают стратегии решения проблемы, одновременно устанавливая границы.*

И наконец, эмоциональное воспитание не означает отсутствия дисциплины. Ваш родительский статус позволяет вам быть строгим. Если вы видите, что ваши дети делают ошибки или не хотят выполнять какую-то работу, можете сделать им замечание.

Эмоциональными воспитателями могут быть бабушки и дедушки, учителя и другие взрослые, но родители находятся в привилегированном положении, ведь именно они устанавливают правила, по которым будет играть ребенок, и именно они будут с ним рядом в трудных ситуациях...

Эпидемия нездоровых и распадающихся браков вызывает увеличение случаев девиантного и агрессивного поведения детей и подростков...

Эмоциональное воспитание как эволюционный шаг. Мы унаследовали традицию сбрасывать со счетов детские чувства просто потому, что дети моложе, менее рациональны, у них мало опыта и меньше власти, чем у взрослых. Но за последние годы мы стали гораздо лучше понимать детскую психологию и социальное поведение семей и в результате совершили переход от авторитарного («розги пожалеешь – ребенка испортишь») к более отзывчивому стилю воспитания.

Но нам еще есть к чему стремиться, и мы готовы сделать следующий шаг в эволюции воспитания. Работая в лаборатории семейной психологии, нам удалось оценить преимущества здорового эмоционального общения между детьми и родителями. Мы выяснили, что: взаимодействие родителей и детей влияет на их нервную систему, а значит, и на эмоциональное здоровье; качество брака семейной пары отражается на благополучии ее детей; и наконец, пришли к выводу, что в основе развития эмоционального интеллекта ребенка лежит способность родителей осознавать свои собственные чувства.

АСПАЗДЫҚ ШЕБЕРЛІК САБАҚТАРЫ

YouTube: балаларға арналған аспаздық арналар

YouTube-те балаларға арналған қарапайым және қызықты рецепттер ұсынылатын көптеген арна бар. Балалар қадамдық нұсқауларды орындау арқылы тамақ дайындауды үйрене алады.

КУЛИНАРНЫЕ МАСТЕР-КЛАССЫ

YouTube: кулинарные каналы для детей

На YouTube есть множество каналов, посвященных кулинарии для детей, где можно найти простые и увлекательные рецепты. Дети могут учиться готовить, следуя пошаговым инструкциям.

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ШЕБЕРЛІК САБАҚТАРЫ

Skillshare: шығармашылық курстар

Skillshare кескіндеме, кескіндеме және басқа да шығармашылық сабақтарды ұсынады. Кейбір курстар тегін немесе жазылым арқылы қол жетімді. Платформа көркемдік дағдыларды дамыту үшін өте қолайлы.

ТВОРЧЕСКИЕ МАСТЕР-КЛАССЫ

Skillshare: творческие курсы

Skillshare предлагает разнообразные уроки по рисованию, живописи и другим видам творчества. Некоторые курсы бесплатны или доступны по подписке. Платформа идеальна для развития художественных навыков.

YouTube: сурет салу және шығармашылық

YouTube сайтында сурет салу және басқа да өнер түрлері бойынша көптеген бейне оқулықтарды табуға болады. Балалар нұсқауларды орындай алады және өз туындыларын жасай алады.

YouTube: рисование и творчество

На YouTube можно найти множество видеоуроков по рисованию и другим видам искусства. Дети могут следовать за инструкциями и создавать свои шедевры.

ҒЫЛЫМИ ЭКСПЕРИМЕНТТЕР

YouTube: балаларға арналған ғылыми эксперименттер

Бейне оқулықтар үйде жасауға болатын қарапайым және қауіпсіз эксперименттерді көрсетеді. Бұл балаларды ғылымға қызықтырудың тамаша тәсілі.

НАУЧНЫЕ ЭКСПЕРИМЕНТЫ

YouTube: научные эксперименты для детей

Видеоуроки показывают простые и безопасные эксперименты, которые можно проводить дома. Это отличный способ заинтересовать детей наукой.

КІТАПТАРДЫ ОНЛАЙН ОҚУ

Project Gutenberg: тегін электронды кітаптар

Бұл ресурс классикалық балалар шығармаларын қоса алғанда, 60 000-нан астам тегін электронды кітап ұсынады. Оңай қолжетімділік және әртүрлі құрылғылардан оқу мүмкіндігі.

ЧТЕНИЕ КНИГ ОНЛАЙН

Project Gutenberg: бесплатные электронные книги

Этот ресурс предлагает более 60 000 бесплатных электронных книг, включая классические детские произведения. Легкий доступ и возможность читать на разных устройствах.

Libby

Жергілікті кітапханалардан электронды және аудиокітаптарды оқуға арналған қосымша. Көптеген материалдарға қол жеткізу үшін кітапхана билеті болуы керек.

Libby

Приложение для чтения электронных и аудиокниг из местных библиотек. Просто нужно иметь библиотечный билет, чтобы получить доступ к множеству материалов.

ВИРТУАЛДЫ ЭКСКУРСИЯЛАР

Google Arts & Culture: виртуалды экскурсиялар

Платформа бүкіл әлем бойынша мұражайларға, галереяларға және тарихи орындарға виртуалды турларды ұсынады. Балалар үйден шықпай-ақ өнер мен мәдениетті зерттеп, зерделей алады.

Хайуанаттар бақтары: Virtual Zoo

Сан-Диего хайуанаттар бағы жануарларды көруге және олар туралы көбірек білуге болатын виртуалды экскурсиялар мен тікелей эфирлерді ұсынады.

ВИРТУАЛЬНЫЕ ЭКСКУРСИИ

Google Arts & Culture: виртуальные экскурсии

Платформа предлагает виртуальные туры по музеям, галереям и историческим местам по всему миру. Дети могут исследовать и изучать искусство и культуру, не выходя из дома.

Зоопарки

Сан-Диегоский зоопарк предлагает виртуальные экскурсии и прямые трансляции, где можно наблюдать за животными и узнавать о них больше.

ТІЛДЕРДІ ҮЙРЕТУ

Duolingo

Бұл тіл үйренуге арналған ойындарды ұсынатын ақысыз бағдарлама және веб-сайт. Сабақтар ойын түрінде құрылады, бұл оқытуды тиімді және сонымен бірге қызықты етеді.

Babbel

Платформа бірнеше тіл бойынша курстар ұсынады. Тегін сынақ сабақтары бар. Ыңғайлы форматта тіл үйренгісі келетін балалар үшін жақсы.

ОБУЧЕНИЕ ЯЗЫКАМ

Duolingo

Это бесплатное приложение и веб-сайт, предлагающие игры для изучения языков. Уроки построены в игровой форме, что делает обучение эффективным и в то же время увлекательным.

Babbel

Платформа предлагает курсы по нескольким языкам. Доступны бесплатные пробные уроки. Хорошо подходит для детей, которые хотят учить языки в удобном формате.

ЛОГИКАНЫ ДАМУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР

Lumosity

Платформа есте сақтау, зейін және логикалық ойлауға арналған әртүрлі ойындарды ұсынады. Жекелендірілген тәсіл балаларға өз дағдыларын дамытуға көмектеседі.

ИГРЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЛОГИКИ

Lumosity

Платформа предлагает разнообразные игры для тренировки памяти, внимания и логического мышления. Персонализированный подход помогает детям развивать свои навыки.

Brain Metrix

Сайт ақыл-ой жаттығуларына арналған әртүрлі ойындар мен тестілерді ұсынады, соның ішінде есте сақтау және логикалық тапсырмалар.

Brain Metrix

Сайт предлагает различные игры и тесты для тренировки интеллекта, включая задачи на память и логику.

КАРАОКЕ ЖӘНЕ МУЗЫКАЛЫҚ ОЙЫНДАР

Smule

Караоке – балалар сүйікті әндерін айта алатын, қойылымдарын жазып, достарымен бөлісетін қосымша.

YouTube: youtube-тегі караоке

YouTube-те балалар ән айту үшін қолдана алатын ән мәтіндері бар көптеген караоке арналары бар.

КАРАОКЕ И МУЗЫКАЛЬНЫЕ ИГРЫ

Smule

Караоке-приложение, где дети могут петь любимые песни, записывать свои выступления и делиться ими с друзьями.

YouTube: караоке на YouTube

На YouTube множество караоке-каналов с текстами песен, которые дети могут использовать для пения.

ОҚЫТУ ПОДКАСТАРЫ

Apple Podcasts: балаларға арналған подкастар

Платформа балаларға қызықты әңгімелер мен ғылыми фактілерді қоса алғанда, әртүрлі тақырыптар бойынша подкастардың кең таңдауын ұсынады.

Spotify: балалар подкастары

Spotify-да балаларға арналған подкастары бар бөлім бар, онда қызықты және танымдық бағдарламаларды табуға болады.

ОБУЧАЮЩИЕ ПОДКАСТЫ

Apple Podcasts: подкасты для детей

Платформа предлагает широкий выбор подкастов на различные темы, включая истории и научные факты, интересные для детей.

Spotify: детские подкасты

На Spotify есть раздел с подкастами для детей, где можно найти интересные и познавательные программы.

БАЛАЛАР БЛОГТАРЫ МЕН ТАПСЫРМАЛАРЫ БАР САЙТТАР

Funology

Сайт ойын-сауық, ойын, байқау және шығармашылық идеяларын ұсынады. Мұнда балаларға арналған көптеген қызықты әрекеттерді табуға болады.

Education.com:

Education.com

Ресурс әртүрлі жастағы балаларға арналған әртүрлі пәндер бойынша көптеген білім беру ойындарын, жұмыс парақтарын және тапсырмаларды ұсынады.

Барлық ресурстар балаларға көңілді және қызықты түрде білім алуға көмектеседі.

ДЕТСКИЕ БЛОГИ И САЙТЫ С ЗАДАНИЯМИ

Funology

Сайт предлагает идеи для развлечений, игр, конкурсов и творчества. Здесь можно найти множество интересных активностей для детей.

Education.com

Ресурс предлагает множество образовательных игр, рабочих листов и заданий по различным предметам для детей разного возраста.

Все эти ресурсы помогут детям развлекаться и обучаться в интересной и увлекательной форме.

**ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ /
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
БАС РЕДАКТОР / ГЛАВНЫЙ
РЕДАКТОР** Е. Н. Иманғалиев

**РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС /
РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ**

Е. Н. Сакенова
И. М. Самсаев
Р. Ф. Кудрякова
Г. К. Калиева
И. В. Калачева
М. К. Таипова
Г. У. Сағимбаева
А. М. Саликова
Г. Б. Омарова
Б. Ш. Алиев
В. В. Шахгулари

**ДИЗАЙН ЖӘНЕ БЕТТЕУ /
ДИЗАЙН И ВЕРСТКА**

А. М. Саликова
Т. В. Васько
Фото freepik.com

РЕДАКТОР-КОРРЕКТОР

Е. М. Песина

РЕДАКЦИЯ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

Қазақстан Республикасы, Z05X4M9,
Астана қ., Есіл ауданы, Мәңгілік ел
даңғылы, 8/2 ғимарат
«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-практикалық
институты» КеАҚ

АДРЕС РЕДАКЦИИ:

Республика Казахстан, Z05X4M9,
г. Астана, район Есиль, пр. Мәңгілік ел,
здание 8/2
НАО «Национальный научно-
практический институт благополучия
детей «ӨРКЕН»

ЖУРНАЛДЫҢ МЕНШІК ИЕСІ

«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-практикалық
институты» КеАҚ

СОБСТВЕННИК ЖУРНАЛА

НАО «Национальный научно-
практический институт благополучия
детей «ӨРКЕН»

**ЖУРНАЛ ШЫҒАРЫЛЫМЫНЫҢ
ЖИІЛІГІ**

Ай сайын

**ПЕРИОДИЧНОСТЬ ВЫПУСКА
ЖУРНАЛА**

Ежемесячный

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Ақпарат
комитетінің 2024 жылғы 15 наурызда
берген № KZ52VPY00089109 тіркеу
куәлігі
Регистрационное свидетельство
№ KZ52VPY00089109 от 15 марта
2024 года выдано Комитетом
информации Министерства культуры
и информации Республики Казахстан.

Деректердің дәлдігі мен ақпараттың
сенімділігі үшін материал авторлары
жауапты.

За точность фактов и достоверность
информации ответственность несут
авторы материалов.

«МЕНИҢ СЫНЫБЫМ БУЛЛИНГКЕ ҚАРСЫ»

«МОЙ КЛАСС ПРОТИВ БУЛЛИНГА»

Республиканский
ЧЕЛЛЕНДЖ
видеороликов